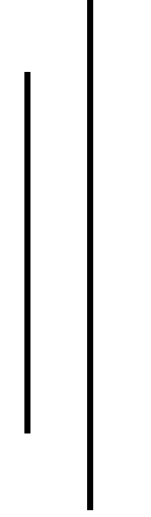


बागलुङ नगरपालिकाको तेह्रौं नगरसभामा
नगरप्रमुख श्री बसन्त कुमार श्रेष्ठद्वारा प्रस्तुत
आ.व. २०८०।०८१ को

नीति तथा कार्यक्रम



बागलुङ नगरपालिका

बागलुङ

विक्रम संवत् २०८० असार ०८ गते

सभा उपाध्यक्षज्यू,
सभा सदस्यज्यूहरु,

नेपालको संविधानले राज्यको पुर्नसंरचना गरेसंगै स्थापित स्थानीय तहको दोस्रो कार्यकालको लागि मिति २०७९ वैशाख ३० गते सम्पन्न निर्वाचनमा आदरणीय नगरवासी आमा, बुवा, दाजु, भाई तथा दिदी, बहिनीहरुको अमूल्य मतदानबाट विजयी गराई हामीलाई कार्य जिम्मेवारी दिएको दोश्रो वर्षमा प्रवेश गरे संगै सम्मानित नगरसभा समक्ष आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न पाउँदा गौरवको अनुभूती गरेको छु ।

यस अवसरमा ईतिहासका सबै कालखण्डमा भएका नेपाल राष्ट्रको रक्षा र अग्रगमनका आन्दोलनहरुमा सरिक भई शहादत प्राप्त गर्नुहुने सम्पूर्ण ज्ञात अज्ञात अमर शहिदहरु प्रति उच्च-सम्मान व्यक्त गर्दै भावपूर्ण श्रद्धा-सुमन अर्पण गर्दछु । लोकतन्त्र र सामाजिक न्याय प्राप्तिको आन्दोलनमा अगुवाई गर्नुहुने अग्रजहरुको योगदानको स्मरण गर्दै स्थानीय तहको दोश्रो निर्वाचन २०७९ मार्फत बागलुङ नगरको विकास, समृद्धि र सुशासनको लागि हामीलाई विश्वास गरेर सो अभिभारा पुरा गर्नको लागि आफ्नो अमूल्य मताधिकार मार्फत विजयी तुल्याउने समग्र नगरवासी, आमा, बुवा, दाजु, भाइ तथा दिदी, बहिनी लगायत सबै प्रकारले सहयोग गर्ने समग्र आदरणीय व्यक्तित्वहरु प्रति हार्दिक धन्यवाद सहित कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

आदरणीय नगरवासीका असीमित चाहना, नगरले खोजेको विकास र समृद्धीको सपना, सीमित बजेट र कानुनी व्यवस्थाको पूर्णताको अभावको बावजुत पनि हामी हाम्रा संकल्प र नगरवासीका चाहनालाई यो पाँच वर्षमा पुरा गर्ने गरी समृद्ध बागलुङको जग बसाल्न शुरु गरेका छौं । बागलुङ नगरपालिकाको विकास र समृद्धिका लागि संस्थापक नगर प्रमुख स्व. ऋषिराम शर्मालाई प्रेरणाको श्रोतको रूपमा लिई उहाँले शुरु गरेका संस्थागत व्यवस्था र यस पूर्वका जनप्रतिनिधिहरुले थालनी गरेका क्रमागत आयोजनालाई प्राथमिकतामा राखी हाम्रा नीति तथा कार्यक्रमहरुलाई त्यस तर्फ लक्षित गरेका छौं । हामीले शुरु गरेका हाम्रा नीति तथा कार्यक्रम अनुरूप समग्र कार्य प्रणालीमा गरिएका कार्यक्रमको सुधारका नतिजा हाम्रो कार्यकालमा आउने कुरामा हामी विश्वस्त छौं ।

स्थानीय तह, जनताको सबैभन्दा नजिकको सरकार हो । नेपालको संविधान अनुसार स्थानीय आर्थिक, सामाजिक, पूर्वाधार विकास र नागरिक सेवा प्रवाहमा स्थानीय तहको प्रमुख जिम्मेवारी रहेको छ । संविधानले स्थानीय तहलाई प्रदान गरेको एकल अधिकार सूचिका विषयहरुमा योजना, बजेट तथा कानून

निर्माण र त्यसको कार्यान्वयन गर्ने गरी प्रदत्त अधिकारको सीमा भित्र रहेर हाम्रा नीति कार्यक्रम, योजना र बजेट परीलक्षित गरिएको छ ।

बागलुङ नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८०।०८१ को नीति तथा कार्यक्रम तयार गर्दा संघीय सरकारको दीर्घकालीन लक्ष्य, पन्ध्रौं आवधिक योजना, दिगो विकासका लक्ष्यहरूको स्थानीयकरण, संघीय सरकारको आगामी आर्थिक वर्षको नीति तथा कार्यक्रम र बजेट, गण्डकी प्रदेश सरकारको आवधिक योजना, नीति तथा कार्यक्रम र बजेट, संघीय सरकार र प्रदेश सरकारका क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रम, नगरपालिकाको आवधिक नगर विकास योजना तथा मध्यमकालिन खर्च संरचना एवं आम नगरवासीको माग, ईच्छा र चाहनालाई मुख्य आधार बनाईएको छ ।

संघ र प्रदेश सरकारबाट प्राप्त भएको बजेट सिलिङको अवस्था, आगामी आ.व.को लागि दायित्व सरेका योजना तथा कार्यक्रमहरूले सृजना गरेको आर्थिक दायित्व, चालु आ.व.मा सिलिङ बमोजिमको बजेट प्राप्त नहुनु, लक्ष्य बमोजिमको आन्तरिक आय नहुन जस्ता कारण बजेटमा हुन गएको संकुचनले गर्दा खुल्ला हृदयले बजेट निर्माण गर्न सक्ने अवस्था नभएता पनि स्रोतको समुचित वितरणलाई यथासंभव न्यायोचित बनाउने कोशिस गरिएकोछ ।

विश्वव्यापी रूपमा अवलम्बन गरिएका शासन प्रणाली मध्ये उत्कृष्ट शासन व्यवस्थाको रूपमा परिभाषित सङ्घीय शासनको कार्यान्वयनको सन्दर्भमा स्थानीय तहमा क्रियाशिल सरकारले नै नागरिकको समिपमा रही, जनभावना, जन आकांक्षा एवं आवश्यकतालाई महशुस गरी विकास र समृद्धिको बाटोमा अगाडि बढ्न सक्ने भएको हुँदा विकास र समृद्धिको लक्ष्य पुरा गर्न नगरवासी आमा, बुवा, दाजु, भाई, दिदी, बहिनीहरूलाई हातेमालो सहित सकारात्मक परिवर्तनको लागि प्रत्यक्ष महशुस र अनुभूती हुने गरी हाम्रा कार्यक्रम अगाडि बढाएका छौं । यी मान्यताहरूलाई आत्मसाथ गर्दै समृद्ध र सुखी नगरवासीको अभियानको निर्धारित लक्ष्य एवं उद्देश्य पुरा गर्न अहोरात्र खटि रहनु भएका नगरसभा सदस्य ज्युहरु, राष्ट्र सेवक कर्मचारीहरु प्रति हार्दिक सम्मान व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

यस नीति तथा कार्यक्रममा लोकतान्त्रिक मुल्य मान्यता, मानव अधिकार, सुशासन, सामाजिक न्याय र सामाजिक संरक्षण, संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रको सीमा र सम्बन्धका सिद्धान्तहरूलाई आत्मसाथ गर्दै गत विगतमा लिईएका महत्वपूर्ण नीति र संचालनमा रहेका गौरवका योजना र कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिदै हाम्रै पुस्ताले महशुस गर्ने गरी ग्रामीण क्षेत्रमा शान्त एवं सुन्दर आवास, शहरी एवं व्यावसायिक क्षेत्रमा उद्यमशिलता विकास, वातावरणमैत्री सवारी साधन, आधुनिक जीवनशैली, प्रविधि सहितका सडक पूर्वाधार तथा

यातायातका साधन र नविनतम सूचना प्रविधिमा सबै नागरिकहरुको पहुँच सहितको सुन्दर, समृद्ध, सुखी र खुसी बागलुङ नगरको परिकल्पना गरेको छु ।

एघारौँ नगरसभा समक्ष हामीले प्रस्तुत गरेको पहिलो नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको सवालमा थुप्रै सफलता हाँसील गरेका छौ । हामी निर्वाचित भैरहदाको दिन सम्मको बागलुङ नगरपालिकाको अवस्था भल्कने गरी श्वेतपत्र जारी गरेका थियौ । जसको जगमा रहेर हाम्रा कार्यक्रमहरु परिर्क्षित गरिएका थिए । स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमूल्याङ्कन (लिजा) मा तत्कालिन समयमा गरिएको मुल्याङ्कनमा भन्डै दोब्बर अंक प्रस्ताव गरिएको छ । समग्र नीति तथा कार्यक्रम र बजेट समेटिएको रातो पुस्तक नगरसभा सम्पन्न भएको २० दिन मा नै सार्वजनिक गरेर देश कै अग्रस्थानमा स्थापित भएका छौ । एकीकृत घुम्तीसेवा मार्फत वडावासीका थुप्रै सेवाहरुलाई घरदैलो बाटै सम्पादन गरेका छौ । ऐन, कार्यविधि निर्माण, न्यायिक कार्य सम्पादन प्रकृया, योजना तथा कार्यक्रम सम्भौता तथा संचालनको लागि गरिएको कानुनी व्यवस्था, संस्थागत सुशासन सम्बन्धित शाखा बाटै नागरिकका कार्य सम्पादन हुने विधिको प्रयोग, विगत एक वर्षमा निर्माण भएका सडक, खानेपानी योजना, नाली, सिंचाई भौतिक क्षेत्रको उपलब्धी, कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य क्षेत्र, खेलकुद, आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा प्राप्त उपलब्धी अनुकरणीय रहयो भन्ने हाम्रो विश्वास छ । जसको मूल्याङ्कन हाम्रो ३६५ दिनको कार्यक्रमबाट आम नगरवासी लगायत प्रदेश र संघबाट भएको छ ।

नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाको क्रममा स्थानीय राजनैतिक दल लगायत सबै वर्ग, क्षेत्र, लिङ्ग, समुदाय, सरकारी तथा गैर सरकारी संस्था, पेशागत संघ, संगठन, नागरिक समाज, बुद्धिजीविहरुबाट रचनात्मक र श्रृजनात्मक सल्लाह र सुभावाहरु प्राप्त भएका छन । प्राप्त सुभावाहरु अत्यन्तै मननीय र सान्दर्भिक छन । उक्त सुभावाहरुलाई यथासंभव समेट्ने प्रयत्न गरेको छु । नीति तथा कार्यक्रम तयारीको क्रममा सल्लाह, सुभावा र मार्गदर्शन प्रदान गर्नुहुने सम्पूर्ण राजनैतिक दलका प्रतिनिधि, सबै वर्ग, क्षेत्र, लिङ्ग, समुदाय, सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्थाका प्रतिनिधी, पेशागत संघ संगठनका प्रतिनिधि, नागरिक समाजका प्रतिनिधी, बुद्धिजीविहरु, पत्रकार, पौरखी किसान, उद्योगी, व्यापारी, कर्मचारी, Google Form भरेर सुभावा दिने सम्पूर्ण व्यक्तित्वहरु, सहकर्मी जनप्रतिनिधि लगायत नगरवासी एवं मतदाताहरुमा हार्दिक आभार प्रकट गर्न चाहन्छु । प्राप्त सुभावाहरुलाई मार्ग निर्देशनको रुपमा लिई बागलुङ नगरपालिकाको सम्पतिको रुपमा अभिलेखिकरण गर्ने कुरामा विश्वास दिलाउन चाहन्छु । उल्लेखित सुभावाहरुको आधारमा दिगो भौतिक पूर्वाधार निर्माण, पर्यटन पूर्वाधारको विकास, वातावरण संरक्षण, नगरवासीको आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक उन्नती, सुशासन

र संस्थागत विकासलाई मुख्य प्राथमिकता दिई नगरले आगामी आर्थिक वर्षमा लिनै क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रम देहाय अनुसार प्रस्तुत गर्दछु ।

आर्थिक विकास

कृषि तथा पशुपंक्षि विकास

१. **कृषिलाई उच्च, कृषकलाई उच्चमी** भन्ने अभियानका साथ नगर क्षेत्रभित्रको परम्परागत निर्वाहमुखी कृषि प्रणालीलाई व्यवसायिकरण, विविधीकरण र यान्त्रिकीकरण गर्दै सुन्तला, तरकारी, धान, लगायत कृषि तथा पशुपालन पकेट क्षेत्र कार्यक्रमलाई अनुसन्धान र सम्भावनाको आधारमा विस्तार गरी कृषिलाई रोजगारको रूपमा विस्तार गर्ने र कृषि उत्पादनबाट नगरलाई आत्मनिर्भर नगरको रूपमा विकास गर्ने गरी नीति अगाडि बढाईनेछ । कृषकहरूको सुविधाको लागि **निःशुल्क कृषि परामर्श सेवा** संचालन गरिनेछ ।
२. कृषि क्षेत्र राज्यको आयको प्रमुख मेरुदण्ड हो । स्थानीय रोजगारी सृजना गर्ने देखि लिएर खाद्यान्नमा परनिर्भरताको अन्त्य गर्ने प्रमुख साधन कृषि नै हो । तसर्थ कृषि क्षेत्रमा नगरवासीलाई बढी भन्दा बढी संलग्न गराउन तथा कृषिमा गरिएको लगानीको सुनिश्चितता गर्नको लागि नयाँ सोच सहित कार्ययोजना तयारी गरिनेछ । यसैगरी कृषकले लगानी गरेको क्षेत्रमा प्राकृतिक प्रकोप, रोगव्याधी लगायतको कारण लगानी डुब्न नदिनको लागि **गरौ कृषि उत्पादन हातमा, प्रकोप परे विमा छ साथमा** कार्यक्रमलाई कृषक, कृषि व्यवसायी, र प्रदेश सरकारको साभेदारीमा अगाडि बढाउन पहल गरिनेछ ।
३. कृषि तथा पशुपालन पकेट क्षेत्र कार्यक्रमलाई अनुसन्धान र सम्भावनाको आधारमा विस्तार गरिनेछ । कृषकहरूको सुविधाको लागि हरेक वडामा घुम्ती माटोपरीक्षण शिविर संचालन गरिनेछ ।
४. कृषि व्यावसायलाई प्रवर्धन गर्न किसानले प्रयोग गर्ने विउ, सीप, मल, नर्सरी र प्रविधि लगायतका क्षेत्रमा साभेदारी कार्यक्रम संचालनमा ल्याईनेछ ।
५. स्थानीय कृषि उत्पादनको बजारीकरणलाई सहयोग पुऱ्याउनको लागि ग्रामिण वडाका उपयुक्त स्थानमा कृषि उपज संकलन केन्द्र र बजारको उपयुक्त स्थानमा आधुनिक कृषि बजार स्थापना गर्ने कार्यको शुरुवात गरिनेछ । साथै सम्भावनाका आधारमा धान, गहुँ, आलु लगायतका उत्पादनहरूलाई आधार बनाई कृषि पकेट क्षेत्र निर्धारण गर्न पहल गरिनेछ ।
६. नगरपालिका क्षेत्रभित्रको बाँकी रहेका वडाहरूमा कृषि तथ्याङ्क संकलन गरी किसान सूचीकरण कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ ।

७. बागलुङ नगरपालिकाको बजार क्षेत्रमा कौसी खेती र करेसावारी खेती प्रवर्द्धन गरिनेछ । यसका लागि आवश्यक तालिम, प्रविधि र विउ विजन उपलब्ध गराईनेछ ।
८. बागलुङ नगरका सबै कृषियोग्य जमीनमा क्रमशः सिंचाई सुविधा पुऱ्याईनेछ । सिंचाई सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गर्दा कृषि पकेट क्षेत्रलाई प्राथमिकता दिईनेछ । सिंचाईको स्रोत अभाव भएको स्थानमा क्रमशः सिंचाई कार्यक्रम संचालनका लागि प्रदेश तथा संघ सरकार र सरोकारवालाहरु वीच समन्वय गरिनेछ ।
९. कृषि उत्पादन वृद्धि र कृषि क्षेत्रमा रोजगारी सृजनामा उल्लेख्य योगदान पुऱ्याउने उत्कृष्ट कृषक तथा कृषक समूह छनौट गरी पुरस्कृत एवम् सम्मान गर्ने कार्यक्रमलाई मापदण्ड बनाई निरन्तरता दिईनेछ ।
१०. स्थानीय विउ उत्पादनलाई संरक्षण गर्न आवश्यक प्रविधि हस्तान्तरण गरी कृषकलाई प्रोत्साहन गर्ने तथा ताजा तथा बेमौसमी खेती, मसला बाली, रैथाने बालीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
११. सामुदायिक बन विकास कार्यक्रमलाई उत्पादन र रोजगारीसंग जोड्न सहयोग र प्रोत्साहन गरिनेछ । बा“ दर प्रभावित क्षेत्र तथा टारी खेतमा टिमुर, ओखर, कागती, अदुवा, बेसार, केरा खेती, मौरीपालन र पशुपालन जस्ता कार्यक्रमलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
१२. कृषि उत्पादन प्रोत्साहन गर्न, कृषि व्यवसायमा सहकार्य एवम् साभेदारी जुटाउन र कृषक, उपभोक्ता मिलन गराउन **बागलुङ कृषि मेला** आयोजना गरिनेछ ।
१३. खेतीको सिजन अनुसार कृषकहरुलाई आवश्यक रासायनिक मल, उन्नत एवम् प्रमाणित विउविजन र कृषि प्रविधि सहज र सुलभ आपूर्तिको लागि सहजिकरण गरिनेछ ।
१४. वडा नं ८ को सिगाना लगायतका सुन्तला खेतीको संभावना रहेका क्षेत्रहरुलाई सुन्तलाको विशेष पकेट क्षेत्रको रुपमा विकास गरिनेछ । क्षेत्रगत संभाव्यताका आधारमा कागती, किवि, लिची, आँप, केरा एभोकाडो, ड्रागन फ्रुट्स, चिया, कफि, अलैची, ओखर र पुष्प खेतीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
१५. **जग्गाधनी र कृषकलाई जोडौं, जमीन बाभो नछोडौं** भन्ने उद्देश्यका साथ खेत तथा बारीलाई बाँभो राखी आयातित वस्तुमा परनिर्भर हुने पद्धतीको अन्त्य गर्नको लागि जग्गा बाँभो छोड्ने जग्गाधनीलाई जरिवाना गर्ने कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ ।

१६. अनुसन्धान र सम्भावनाको आधारमा **एक वार्ड एक पकेट- एक मोडल फर्म** संचालनको सुरुवात गरिनेछ ।
१७. गाँजा खेती प्रतिको बुभाईलाई परिवर्तन गरी गाँजा तथा भांगो खेती मार्फत प्रशस्त आय आर्जन गर्न सकिने सम्भावनाहरूलाई मध्यनजर गरी विद्यमान कानुनमा संशोधन परिमार्जन गर्नको लागि संघ तथा प्रदेश सरकार समक्ष पहल गरिनेछ । साथै नगरक्षेत्र भित्र गाँजा खेती हुन सक्ने सम्भावित क्षेत्रहरूको खोजि गरी अध्ययन गरिनेछ ।
१८. बागलुङ नगरक्षेत्रभित्र वाहिरबाट आयातित हुने कृषि उपजको भरपर्दो तथ्याङ्क संकलन गरी आयातित कृषि उपजलाई निरुत्साहीत र स्थानीय उत्पादनलाई प्रोत्साहित हुने गरी आवश्यक नीतिको व्यवस्था गरिनेछ ।
१९. बागलुङ नगरको नजिकको ठूलो शहर पोखरासंग जोडने गरी उत्पादन वृद्धि र विविधिकरण गरिनेछ । स्थानीय उत्पादनलाई आधार बनाई गाँउ शहर अन्तर सम्बन्ध संजाल बलियो बनाउने गरी नीतिगत तथा कार्यगत व्यवस्था मिलाईनेछ ।
२०. भौगोलिक रुपमा विकट रहेको बागलुङ नगरपालिका वडा नं. ११ को रायडाडा क्षेत्रको आर्थिक विकास र समृद्धिको लागि संचालनमा रहेको रायडाडा विशेष कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
२१. पशु वस्तुमा कृत्रिम गर्भाधान सेवालाई वडा तहसम्म विस्तार गरिनेछ । व्यवसायिक पशुपालनका लागि उन्नत पशु आहार, काउम्याट, दुध दुहुने मेशिन, क्यान जस्ता प्रविधि र उपकरणमा अनुदान प्रदान गरिनेछ ।
२२. कुखुरा, कालिज, बाखा, पाडा पाडी, बंगुर, माछा लगायतका पशुपक्षीको व्यावसायिक उत्पादन र बजारीकरणमा सहयोग गरिनेछ ।
२३. सम्बन्धित निकायहरूसंगको समन्वय र साभेदारीमा सामुदायिक कुकुरहरूको वन्ध्याकरण कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ । रेविज जोखिम न्यूनिकरणका लागि घरपालुवा तथा सामुदायिक कुकुरहरूलाई रेविज विरुद्धको खोप लगाईनेछ ।
२४. **दुध, अण्डा, मासु र तरकारी, आत्मनिर्भर बागलुङ नगरी** भन्ने नारालाई आत्मसाथ गर्दै व्यवसायिक पशुपालन प्रवर्धनका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
२५. एक वडा एक पकेट क्षेत्र संचालन गरी प्रत्येक वडामा पशुपन्छी तथा मत्स्य उत्पादनमा व्यवसायिक कृषकलाई कार्यक्रममा समावेश गरिनेछ ।
२६. मासु र मासु जन्य उत्पादनमा नगरलाई आत्मनिर्भर बनाउनको लागि हेफर ईन्टरनेशनल नेपाल संग सहकार्य गरी पशुपालन तर्फ विशेष कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

२७. पशुपालन व्यवसायिक कृषकहरूलाई उन्नत घाँसको बीउ तथा सेट्स वितरण, घाँस संरक्षणका विधि (हे. साईलेज, हेलेज) प्रयोगको लागि आवश्यक तालिम, उपकरण तथा अनुदान दिइनेछ ।
२८. पशुपक्षिमा विभिन्न समयमा देखा पर्ने रोग तथा महामारीको कारण हुने क्षतिलाई न्युनिकरण गर्नको लागि पशुपक्षि खोप कार्यक्रमलाई अगाडि बढाइनेछ ।
२९. यान्त्रीक हलोको कारण गोरु विस्थापित हुने अवस्था आएकोले गोरु पालक कृषकलाई प्रोत्साहन कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
३०. व्यवस्थित पशुवधशाला निर्माणको लागि उपयुक्त स्थानको खोजी गरिनेछ ।

सहकारी तथा रोजगार प्रवर्द्धन

३१. सहकारी संस्थाहरूको प्रवर्द्धन र नियमन गरिनेछ । नगरपालिका, जिल्ला सहकारी संघ, विषयगत सहकारी संघ र प्रारम्भिक सहकारी संस्था समेतको साभेदारीमा सहकारी सचेतना, सहकारी व्यवस्थापन, सहकारी लेखा, सहकारी प्रविधि जस्ता विषयहरूको तालिम संचालन गरिनेछ । निश्कृत सहकारी पहिचान गरी खारेजीको प्रकृया अगाडि बढाइनेछ ।
३२. सहकारी संस्थाहरूमा आर्थिक सुशासन कायम गर्नको लागि नगरपालिकाको कार्यक्षेत्र भित्र रहेका सहकारीको सुचक सहित सघन अनुगमन गरी नियमन गरिनेछ । नागरिकको वचत तथा निक्षेपलाई सुरक्षित र सुनिश्चित गर्नको लागि कार्यक्षेत्र भित्रका सहकारीको क्षमता अभिवृद्धी गर्दै लगिनेछ । हरेक वडामा एकै प्रकृतिको एक भन्दा बढी सहकारी संस्था रहेमा कानून बमोजिम मर्जरको नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
३३. सहकारी संस्था, सहकारी संघ र वित्तीय संघ संस्थासंगको साभेदारीमा Copomis सम्बन्धीत तालिम कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
३४. फोहोरको वैज्ञानिक व्यवस्थापन, विपद व्यवस्थापन, सामाजिक सचेतना, समुदाय परिचालन, लघुवित्त परिचालन, उत्पादन बृद्धि जस्ता क्षेत्रमा सहकारी संस्थाहरूलाई मुख्य भूमिका सहित साभेदारी गराईनेछ ।

पर्यटन तथा संस्कृती

३५. अन्तरपालिका समन्वयमा बागलुङ, पर्वत, म्याग्दी र मुस्ताङ जिल्लाका मुख्य मुख्य धार्मिक एवम् पर्यटकीय क्षेत्रहरूलाई जोड्ने गरी बृहत **कृष्णगण्डकी सभ्यता पर्यटन विकास गुरुयोजना** तयारीका लागि अनुसन्धान अगाडि बढाइनेछ ।
३६. सुन्दर बागलुङलाई थप आर्कषक बनाउनको लागि बजार क्षेत्र भित्र रहेका विद्युत, टेलिफोन र सौर्यवत्तिका पोल पेन्टीङ, पोलमा ट्राफिक सिग्नल र

सोलोगान पेन्टीड गर्ने कार्यक्रम अगाडि बढाईनेछ । मालढुङ्गा पुल देखि बाङ्गेचौर खेल मैदान सम्मको सडकको दाँया बाँया एकै प्रजातिका फुल फुल्ने विरुवा रोपी आर्कषण थप गर्न सामुदायिक वन र सरोकारवाला बीच साभेदारी गरिनेछ । मालढुङ्गा देखि मन्दिर गेट तर्फ आउने सडकको माथि तर्फको भिर खोपेर बुद्धको आर्कषक चित्र बनाउने गरी कामको थालनी गरिनेछ । बजार भित्रका हरेक घरमा नागरिक साभेदारीमा एक घर एक फुल गमला कार्यक्रम अनिवार्य गरिनेछ ।

३७. धार्मिक पर्यटनको अतिरिक्त विश्व पर्यटकको ध्यान केन्द्रीत गरेको मुक्तिनाथ क्षेत्र लगायत मुस्ताङ र म्याग्दी जिल्लाका पर्यटकीय गन्तव्यमा मालढुङ्गाबाट सोभै बेनी हुँदै जाने पर्यटकहरु र कालिका मन्दिरमा आउने श्रद्धालु भक्तजनहरुलाई एक पटक बागलुङ बजार घुमाउने उद्देश्यका साथ **“बागलुङ घुम्न जाऔ”** कार्यक्रम संचालन गरिने छ । जस अन्तर्गत पर्वत, म्याग्दी र बागलुङ जिल्लाका जिल्ला समन्वय समिति, प्रशासनीक निकाय, यातायात व्यवसायी समेतसंग समन्वय गरी मालढुङ्गाबाट सोभै बेनी जाने सवारीलाई बागलुङ बजार हुँदै फर्कने व्यवस्था मिलाईनेछ ।

३८. बागलुङ पर्यटन विकास समिति गठन गरी बागलुङ नगरपालिकालाई धार्मिक पर्यटन र पर्यापर्यटन क्षेत्रको रुपमा विकास गरिनेछ । प्रशिद्ध बागलुङ कालिका, भैरवस्थान, शालिग्राम सङ्ग्रालय, पञ्चकोट, मालिका, रायरायकोट, संसारकोट, सिगाना कोटघर, निरयघाट, गौरीधाम, लक्ष्मीनारायण मन्दिर, शान्तिविहार वौद्धगुम्बा, नागढुंगा सुनभाँक्री, योगिनी भगवती मन्दिर, लिंगे ढुंगा, बा.न.पा. १४ स्थित लक्ष्मी नारयण मन्दिर, मुलावारी, कुवेरधाम, मालिका भगवती मन्दिर क्षेत्र लगायतका धार्मिक स्थलहरुलाई धार्मिक पर्यटनको मुख्य गन्तव्यको रुपमा विकास एवम् प्रचारप्रसार गरी पर्यटन प्रवर्धन गर्न विशेष कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । गण्डकी गोल्डेन त्रिज, भकुण्डे भ्यूटावर, वराह ताल, वौडेचौर, कोतघर, संसारकोट लगायतका क्षेत्रमा थप पर्यटन पुर्वाधार विकास गर्न आवश्यक समन्वय गरिनेछ ।

३९. बागलुङ नगरपालिका वडा नं. ९ मा रहेको ब्लुहिल र वडा नं. १० र ११ मा रहेको सौर्य र डम्मुमारेको घुरी र लाई पर्यटकीय क्षेत्रको रुपमा विकास गर्न आवश्यक पहल गर्ने साथै सो कार्यको लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराउन नगर विकास कोषलाई अनुरोध गरिनेछ ।

४०. नगरका सबै पर्यटकीय गन्तव्यहरुलाई निश्चित आधारमा पर्यटन गन्तव्य नम्बर (Tourism Destination Code) प्रदान गरी प्रचार प्रसार गरिनेछ ।

।

४१. सरोकारवाला निकायसंग समन्वय गरी बागलुङ नगर क्षेत्रभित्रका होटल व्यवसायलाई मर्यादित एवम् पर्यटकमैत्री बनाउन पहल गरिनेछ । **एक वार्ड, एक ब्लक, एकरात** भन्ने अभियान सहित नगरपालिकाका सबै वडाहरूमा पर्यटकीय पूर्वाधार र आतिथ्यता संस्कृतिको विकास गरी आन्तरिक तथा वाह्य पर्यटकलाई आकर्षित गरिनेछ ।
४२. नगरक्षेत्रका मुख्य पर्यटकीय क्षेत्रमा जाने पर्यटकहरूको सहजताको लागि मुख्य चौकहरूमा पर्यटक पथप्रदर्शक चिन्ह राखिनेछ ।
४३. बागलुङ नगरपालिका वडा नं. ३ स्थित कैलामपोखरीमा निर्माणाधिन सह-लगानी लिफ्टीड खानेपानी आयोजनाको संरचना निर्माणसंगै सो क्षेत्रमा वनवाटिका, पार्क र पिकनिक स्पार्ट सहित पर्यटकीय क्षेत्रको रूपमा विकास गरिनेछ ।
४४. साभेदार र सहयोगी संस्थाको खोजी गरी नगरक्षेत्रका उपर्युक्त ग्रामीण बस्तीको पहिचान गरी वातावरण तथा पर्यावरण मैत्री, आत्मनिर्भर र परस्पर सहयोगी समुदायको रूपमा स्थापित गराउने उद्देश्यले **Eco Village** को कार्यक्रमलाई अध्ययनको रूपमा अगाडि बढाईनेछ ।
४५. हाल बा.न.पा. वडा नं. १० भकुण्डेमा संचालनमा रहेका होमस्टेहरूको क्षमता र गुणस्तर वृद्धी गरी नमुना होमस्टेको रूपमा विकास गरिनेछ । बागलुङ नगरपालिका क्षेत्रका अन्य स्थानहरूमा होमस्टे संचालनको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।
४६. वाहिरबाट आयातित मदिरालाई बन्द गर्न नसक्नु र स्थानीय उत्पादनलाई कानुनी दायरा दिन नसक्दा संचित रकम वाहिर गएको र स्थानीय घरेलु व्यवसाय धरापमा परेको परिप्रेक्षमा स्थानीय स्तरमा परम्परागत प्रविधिबाट उत्पादन गरिदै आएको मदिरालाई स्वास्थ्य मापदण्ड पुरा गरी गुणस्तरीय उत्पादन, ब्राण्डिङ्ग र वजारीकरण गर्न निश्चित मापदण्ड बनाई सहयोग गरिनेछ ।
४७. वलेवा विमानस्थललाई **Ultra Light**, साहसिक उडान तथा उडान सम्बन्धि तालिम संचालन गर्न र पैयुपाटाको पहेरे क्षेत्रलाई साहसिक उडान क्षेत्रको रूपमा संचालन गर्ने तर्फ पहल गरिनेछ ।
४८. नगरक्षेत्रको पर्यटन प्रोफाईल, नगरपालिकाको उपयुक्त स्थानमा पर्यटन सूचना केन्द्र स्थापना गर्नको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
४९. बागलुङ नगरपालिका क्षेत्रमा पौराणिक कालदेखि चलिआएको भजनकिर्तन, हनुमान नाच, लाखे नाच, धिमे बाजा, भाम्ने, सोरठी नाच, रोपाई नाच, जोगी नाच लगायतका परम्परागत नाच, साहित्य, संज्ञीत, संस्कृति र

सम्पदाहरुको संरक्षण र संवर्द्धन गरिनेछ । नगरक्षेत्र भित्र रहनु भएका कलाकार, साहित्यकार र श्रष्टाहरुको विवरण संकलन गरी अभिलेख राखिनेछ । उत्कृष्ट कलाकार, साहित्यकार र श्रष्टाहरुलाई सम्मान तथा पुरस्कृत गरिनेछ ।

५०. उद्योग व्यवसायको विकास र प्रवर्द्धनमा निजी क्षेत्रका व्यवसायिक संघ संस्थाहरुसंगको साभेदारी र सहकार्यमा खेलकुद रंगशाला, सार्वजनिक शौचालय, बसपार्क, पशुवधशाला, भुमिगत ढल व्यवस्थापन, कृषि बजार व्यवस्थापन, पार्क व्यवस्थापन, फोहोर व्यवस्थापन, कोल्ड स्टोर निर्माण जस्ता पूर्वाधार निर्माण एवम् संचालनका क्षेत्रमा सार्वजनिक निजी साभेदारी (पि पि पि) अवधारणाको अभ्यास गरिनेछ ।

५१. नगर क्षेत्रभित्र ठूला उद्योग, कलकारखाना, पर्यटन, कृषि उद्योग तथा ठूला पूर्वाधार निर्माण लगायतका नगरको समृद्धी र विकासका लागि लगानी जुटाउन विज्ञहरुको सुभाबको आधारमा लगानीका क्षेत्रको पहिचान गरी **बागलुङ लगानी सम्मेलन** आयोजना गरिनेछ ।

श्रम, रोजगार तथा उद्यम विकास

५२. वैदेशिक रोजगार सुरक्षित, मर्यादित तथा व्यवस्थित गराउन थप पहल गरिनेछ । त्यसका लागि सुरक्षित आप्रवासन कार्यक्रमलाई थप व्यवस्थित गरिनेछ । बागलुङ नगरपालिकाका बासिन्दालाई उपयुक्त सीप र तालिम लिएर मात्रै वैदेशिक रोजगारीमा जाने वातावरण तयार गरिनेछ ।

५३. वैदेशिक रोजगारीमा गएका व्यक्तिहरु कुनै समस्या परि उद्धार तथा राहत कार्यमा सहजता ल्याउन निजहरुको सुचना संकलनको भरपर्दो आधार तयार गर्नुको साथै त्यस्ता व्यक्ति तथा परिवारका सदस्यहरुमा देखा पर्ने मानसिक स्वास्थ्य तथा मनोसामाजिक समस्याको जोखीम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनको लागि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । वैदेशिक रोजगारबाट प्राप्त विप्रेषणको उपयोगका लागि वित्तिय साक्षरता कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

५४. वैदेशिक रोजगारी बाट फर्किएकाहरुको सीप पूँजी र प्रविधिको उच्चतम प्रयोग गरी पुनः एकीकरण कार्यक्रम सहित नगरको आर्थिक वृद्धिमा टेवा पुऱ्याउनुका साथै वैदेशिक रोजगार बाट फर्किएका व्यक्तिहरुको निःशुल्क सीप परीक्षणको व्यवस्था गरिनेछ ।

५५. स्थानीय तहबाट नै श्रम स्वीकृतीको प्रक्रियाको सुरुवात गरिनेछ ।

५६. स्वदेशमा उद्यम तथा स्वरोजगार गर्न चाहने युवायुवतीहरुले समुह वा सहकारीमा आवद्ध भई उद्यम गर्न चाहेमा त्यस्ता समुह वा सहकारी एवम्

अति विपन्न नागरिक तथा लक्षित समुदायका व्यक्तिहरुलाई परियोजना प्रस्तावको आधारमा सीप तथा तालिम, विउपुंजि, प्रविधि, सहूलियतपूर्ण कर्जा र बजारीकरणमा सहयोग गरी उद्यमी सिर्जना गर्ने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । यो कार्यक्रम संचालनको लागि नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ ।

५७. स्वेदश तथा विदेशबाट व्यवसाय, उद्यम, ज्ञान, सीप र अनुभव हासिल गरेका नगरवासीहरुलाई आफुले सिकेका ज्ञान, सीप, क्षमता स्थानीय समुदायमा हस्तान्तरण गर्नको लागि **आफु जन्मेको माटो र आफु हिडेको बाटो** लाई माया गरी मातृभूमि फर्कौं भन्ने कार्यक्रम अगाडि बढाउनको लागि आवश्यक सहयोग गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
५८. साविकको बागलुङ नगरपालिकाबाट संचालन भै मिति २०७४ साल देखि स्थगनमा रहेको शहरी गरिवी न्युनिकरण कोष कार्यक्रमलाई **गरिवी न्युनीकरण कोषको** रुपमा परिणत गरी टोल विकास संस्थाको सिफारिसमा उक्त कोषको रकमलाई गरिव, विपन्न र उद्यम व्यवसाय गर्न चाहने व्यक्तिलाई सहूलियत व्याजमा ऋण लगानीको कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
५९. नगर क्षेत्रभित्र रहेका श्रमिकहरुको सीप, अनुभव र व्यक्तिगत विवरण समेतको अभिलेख रहने गरी नगरपालिकामा **श्रम वैडू** स्थापना गरिनेछ । यस्तो श्रम वैडूमा आवद्ध श्रमिकहरुलाई नगर क्षेत्रभित्र हुने विकास निर्माण, सडक मर्मत, नाली सरसफाई, विपद व्यवस्थापन, फोहोर व्यवस्थापन लगायतका क्षेत्रमा श्रम, रोजगार तथा उद्यम विकास शाखासंग आवद्ध गरी रोजगारीका अवसरहरु सृजना गरिनेछ ।
६०. नगरक्षेत्र भित्र सम्भावना रहेका तामाखानी लगायत अन्य खानीहरुको खोजि गर्न पहल गरिनेछ ।

सामाजिक विकास

शिक्षा

६१. सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयहरुको शैक्षिक गुणस्तर समान रुपमा अधि बढाउन पछाडि परेका विद्यालयहरुलाई शैक्षिक पूर्वाधार, नविनतम् शैक्षिक सामग्री, सूचना प्रविधि र तालिममा सहयोग गर्ने गरी नगरक्षेत्र भित्रका शैक्षिक संस्थालाई नमुना शैक्षिक संस्थाको रुपमा विकास गर्न, नैतिक शिक्षा तथा परियति शिक्षा लागु गर्न आवश्यक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । साथै विद्यालय प्रति अभिभावकको चासो र खबरदारीलाई बढाउनको लागि **अभिभावक संग नगरप्रमुख** कार्यक्रम शुरु गरिनेछ ।
६२. **शैक्षिक सुधार कार्यक्रम** अन्तर्गत गुणस्तरीय शैक्षिक विकासका लागि पालिकाका विभिन्न विद्यालयलाई **वार्षिक** रुपमा आवश्यक पर्ने जनशक्ति

व्यवस्थापन गर्न नगरपालिकाको मौजुदा ऐनलाई संशोधन गर्ने र विज्ञद्वारा परिक्षा लिई उर्तीण भएका तथा सेवा आयोगको परिक्षामा बैकल्पीक सुचीमा परेका विषय शिक्षकको रोष्टर तयार गरिनेछ । रोष्टर सुचीमा परेका शिक्षकहरुबाट क्रमशः दरवन्दी रिक्त रहेका विद्यालयहरुमा शिक्षक व्यवस्थापन गर्दै लगिनेछ ।

६३. विद्यालयमा प्र.अ. नियुक्ति र प्रशासनिक नेतृत्वमा देखिएको समस्याको स्थायी समाधानको लागि प्र.अ. हुन योग्यता पुगेका शिक्षकहरुलाई खुल्ला प्रतिस्पर्धा गराई प्र.अ. छनौट गर्ने पद्धतिको विकास गरिनेछ । लामो समयसम्म एउटै विद्यालयमा रहेर पठन पाठन गराउदा शिक्षक र विद्यार्थीमा देखिने नैरास्यपनको अन्त्यको लागि अन्तर विद्यालय सुरुवाको कार्यविधि बनाई लागु गरिनेछ ।
६४. प्रदेश सरकारसंगको सहकार्यमा यस नगरपालिकाका विद्यालयहरुमा आवश्यकता अनुसार **ठूला विद्यालय, लिड विद्यालय, आवासीय विद्यालय (Big School, Lead School, Residential School)** सञ्चालन गर्नका लागि प्रदेश सरकारसंग पहल गरिनेछ ।
६५. नगरक्षेत्र भित्र रहेका हरेक विद्यालयको अध्ययन गरी विद्यार्थी संख्या, विद्यार्थीलाई विद्यालय जान आउन लाग्ने दुरी र समय, विद्यालयको आवश्यकता र औचित्यता समेतलाई आधार बनाई विद्यालयको पुर्नसंरचनाको प्रकृया अगाडि बढाईनेछ ।
६६. नगरक्षेत्र भित्र रहेका सबै विद्यालयहरुमा क्रमशः वालमैत्री (सिंगल) डेस्क बेञ्चको व्यवस्था गरिनेछ । आविश्कार, खोज तथा नवप्रवर्तन र अध्ययन गर्ने बानीलाई प्रोत्साहन गर्न नगर क्षेत्रमा रहेका पुस्तकालयहरुको स्तरोन्नती गरिनुका साथै **सिकाईको लागि प्रविधि र डिजिटल पुस्तकालय** स्थापना गर्न सहयोग गर्ने नीति लिईनेछ ।
६७. गुरुकुल, गुम्बा, विहार, मदरसा, खुल्ला एवम् वैकल्पिक शिक्षा कार्यक्रम संचालनका लागि प्रदेश सरकार र संघीय सरकारसंग समन्वय गरिनेछ । नगरभित्रका सामुदायिक धार्मिक विद्यालयहरुको संस्थागत विकास र स्तरोन्नतीका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
६८. विज्ञ समुह गठन गरी कक्षा अवलोकन, उपलब्धी मापन तथा विद्यालय अनुगमन गर्नुका साथै चेक लिष्ट तयार गरी उत्कृष्ट विद्यालय र शिक्षक छनौट गरी पुरस्कृत गर्ने नीति अधि बढाईनेछ ।
६९. नगर क्षेत्रको शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धी गर्न सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयहरुको असल अभ्यास आदानप्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।

सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका सफल सिकाई विधिको पारस्परिक स्थानान्तरण गर्न घुम्ती शिक्षक कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ ।

७०. विद्यालयको दिवा खाजा व्यवस्थित गर्न एवम् समग्र शैक्षिक गतिविधीको नियमित अनुगमन र सुधारको लागि वडा साक्षरता समितिलाई क्रियाशिल गराइनेछ ।
७१. बालविकास सहजकर्ता र विद्यालय कर्मचारीको तलवमा नगरपालिकाबाट थप गरिएको रकमलाई निरन्तरता दिईनेछ । बालविकास सहजकर्ताहरूलाई प्रोत्साहन गरी सिकाई उपलब्धिलाई प्रभावकारी बनाउन प्रोत्साहनका कार्यक्रम ल्याईनेछ ।
७२. शिक्षण पेशाको पवित्रता, निष्ठा, श्रद्धा र व्यवसायिकतालाई सम्मान गर्ने वातावरण तयार गरी शिक्षण पेशालाई मर्यादित र सम्मानित पेशाको रूपमा स्थापित गरिनेछ । प्रधानाध्यापक, विद्यालय व्यवस्थापन समिति र शिक्षक अभिभावक संघका सदस्यहरूको क्षमता अभिवृद्धी गरिनेछ । शिक्षक, विद्यालय कर्मचारी, विद्यार्थी र अभिभावक समेतको आचारसंहिता बनाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।
७३. बालमैत्री स्थानीय शासनका सूचक पुरा गर्न आवश्यक भौतिक तथा शैक्षिक पूर्वाधार निर्माणका कार्यक्रमहरू प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गर्ने नीति लिईनेछ ।
७४. नगरका असल अभ्यास र उत्कृष्ट सिकाई उपलब्धी भएका विद्यालयहरूलाई निश्चित मापदण्डका आधारमा छनौट गरी अगुवा विद्यालयको रूपमा विकास गरिनेछ । प्रधानाध्यापकको बैठक अगुवा विद्यालयहरूमा पालैपालो वस्ने व्यवस्था मिलाईने छ ।
७५. ECD को गुणस्तर अभिवृद्धीको लागि विभिन्न साभेदार निकायसंग समन्वय गरी गुणस्तर विकासका कार्यक्रमहरू संचालनमा ल्याईनेछ ।
७६. बालविकास कक्षाहरूका लागि बालमैत्री सिकाई सामग्रीहरूको व्यवस्थापन गरिनेछ । सबै विद्यालयमा बाल क्लब गठन गरिनेछ । बालबालिकामा देखिएको डिजिटल कुलत हटाउन सचेतनात्मक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । व्यवसायिक, प्राविधिक एव जीवन उपयोगी शिक्षालाई प्रोत्साहन गरिन्छ ।
७७. नगर क्षेत्रभित्रका उपयुक्त विद्यालयहरूलाई नमुना विद्यालय र आवासीय विद्यालयको रूपमा विकास गर्न तथा ICT को प्रयोगबाट पठनपाठन गर्ने विद्यालय स्थापनमा जोड दिईनेछ ।
७८. धौलागिरी बहुमुखी क्याम्पसलाई प्राज्ञिक तथा अनुसन्धानमुलक शैक्षिक केन्द्रको रूपमा विकास गर्न पहल गरिनेछ । सोही क्याम्पसमा अध्ययन गर्ने

विद्यार्थीलाई स्थानीय रोजगारीको अवसर सृजना गर्न तथा स्थानीय रोजगार दातालाई दक्ष जनशक्ति प्राप्त गर्ने अवसरका लागि अध्ययनको विषय र क्षेत्र अनुसार ३ महिने **Paid Internship** को लागि नीजि क्षेत्रका विद्यालय, बैक, सहकारीहरूसंग समन्वय गरिनेछ ।

७९. शिक्षालाई रोजगारीसंग प्रत्यक्ष जोडन, शैक्षिक उपाधि हाँसील पश्चात प्रत्यक्ष रोजगारीमा संलग्न हुन सक्ने शैक्षिक विषयको अध्ययन अध्यापन गराउने गरी धौलागिरी बहुमुखी क्याम्पसमा आवश्यक पहलको शुरुवात गरिनेछ ।
८०. नगरक्षेत्रका सामुदायिक विद्यालयमा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीहरूको शैक्षिक शुल्क लगायत पढाई खर्च आफै गर्न सक्ने वातावरण सृजना गर्नको लागि **“पढ्दै कमाउदै कमाउदै सिक्दै”** कार्यक्रमको सुरुवात गरिनेछ । विद्यार्थीहरूले कृषि, पशु लगायत शिपसंग सम्बन्धीत क्षेत्रमा पेश गरेको कार्ययोजनाको आधारमा सहलगानी हुने गरी आवश्यक नीति ल्याईनेछ ।
८१. गर्भवती महिला शिक्षक विदामा रहदा सट्टा शिक्षकको रुपमा काम गर्न **रोष्टर शिक्षक** परिचालन गरिनेछ । सिकाईमा नृत्य, एथलेटिक्स, खेलकुद, योगशिक्षा, आदर, सत्कार, सम्मान, नैतिक गुण, आचरण अभिवृद्धीका लागि सम्बन्धित विषयका विज्ञहरूलाई **घुम्ती शिक्षकको** रुपमा परिचालन गरिनेछ ।
८२. जेहेन्दार, गरिव, विपन्न, दलित तथा अल्पसंख्यक समुदायका विद्यार्थीहरूको लागि नीजि विद्यालयसंग समन्वय गरी विद्यालयमा रहेको कुल विद्यार्थी संख्याको कम्तीमा ५ प्रतिशत विद्यार्थीलाई निःशुल्क पढाउने गरी व्यवस्था मिलाईनेछ ।
८३. विद्यार्थीहरूमा अतिरिक्त ज्ञान हाँसील गर्न, विद्यार्थीहरूको क्षमतालाई थप उजागर गर्न, अन्तरनिहित विशिष्ट प्रतिभाको प्रस्फुटन गर्न **विना पुस्तक विद्यालय** सहितको **Friday for future** कार्यक्रम संचलन गरिनेछ ।

स्वास्थ्य

८४. धौलागिरी अस्पताललाई स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानका रुपमा स्तरोन्नती र हरि खड्का ट्रमा सेन्टर स्थापनाका लागि संघ तथा प्रदेश सरकार संग आवश्यक पहल गरिनेछ ।
८५. धौलागिरी अस्पताल, नगर अस्पताल तथा स्वास्थ्य संस्थाको सेवा र सुविधालाई विरामी मैत्री बनाउन, तथा गुणस्तरिय र प्रभावकारी बनाउनको लागि आवश्यक संयन्त्र निर्माण गरी नियमित अनुगमनको व्यवस्था गरिनेछ । धौलागिरी अस्पताललाई २०० बेड सहितको मेडिकल कलेजको रुपमा विकास गर्नको लागि संघ र प्रदेश सरकारसंग आवश्यक समन्वय गरिनेछ । नेपाल सरकारले निःशुल्क वितरण गर्ने औषधीलाई अस्पताल लगायतका

स्वास्थ्य संस्थामा पाईने सुनिश्चीतताको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ । हाल इर्मर्जेन्सी रेस्क्युको लागि हेली प्याड निर्माण गर्ने उपयुक्त स्थानको अभावमा क्याम्पस प्राङ्गण र आर्मी व्यारेकमा ल्याण्ड गर्दै गर्दा बाटोमा हुने भन्कट, सम्भावित दुर्घटना र उक्त संस्थाहरुमा परेको असुविधा समेतलाई मध्यनजर गरी धौलागिरी अस्पतालको छतमा हेलिप्याड निर्माण गर्न विशेषज्ञ सहितको टोलीबाट अध्ययन गरिनेछ । नगरक्षेत्रका ग्रामीण भु-भागमा हेली प्याड निर्माण गर्न संभाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।

८६. नगर क्षेत्रभित्र रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरुको भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा मर्मत संभार र उपकरण व्यवस्थापन तथा स्वास्थ्यकर्मीहरुको क्षमता विकासका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

८७. सुत्केरी महिला तथा नवजात शिशुको स्वास्थ्यलाई ध्यानमा राखी पोषणको कमिबाट हुने समस्यालाई निराकरण गर्नको लागि साभेदार निकायसंगको सहकार्यमा “स्वास्थ्य प्रतिको सचेतना, सुत्केरी महिलालाई पोषण युक्त खाना” कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । साथसाथै पोषण मैत्री नगर घोषणाको लागि आवश्यक पूर्वाधार तयार गरिनेछ ।

८८. “**बागलुङ नगरी, स्वास्थ्य संस्थामा डेलीभरी**” भन्ने नारा सहित गर्भवती महिलाहरुलाई स्वास्थ्य संस्थामा सुत्केरी गराईनेछ । स्वास्थ्य संस्थामा सुत्केरी हुने महिलाहरुलाई सुत्केरी पोषण भत्ता उपलब्ध गराईनेछ । नजिकको स्वास्थ्यकर्मीको रुपमा परीचित महिला स्वास्थ्य स्वयसेविकाहरुलाई सम्मान र प्रोत्साहनका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।

८९. नगर क्षेत्रभित्रका अति विपन्न नागरिकहरुको स्वास्थ्य विमा गर्न स्वास्थ्य विमा कोषलाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ ।

९०. वडा स्तरमा कार्यरत स्वास्थ्य संस्थाहरुबाट उपलब्ध गराईने सेवालार्इ गुणस्तरिय बनाउन, धेरै भन्दा धेरै नागरिकलाई सेवा प्रवाह गर्न, प्रशासनिक खर्चलाई मितव्ययी बनाउन, स्वास्थ्य सेवाले दिने सेवा र नगरवासीले सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने दुरी समेतको अध्ययन गरी स्वास्थ्य संस्था पुर्नसंरचनाको प्रकृया अगाडि बढाईनेछ ।

९१. वडामा रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरुबाट जेष्ठ नागरिक, वृद्ध, रोगी र आर्थिक रुपमा विपन्न नागरिकलाई **निःशुल्क स्वास्थ्य सेवा** मार्फत घरदैलो सेवा उपलब्ध गराईनेछ ।

९२. शहरी क्षेत्रमा देखिएको स्वास्थ्य समस्या, स्वास्थ्यको कारण परिवारमा आउने नैरास्यता जस्ता समस्यालाई समाधान गर्नको लागि योग, प्राकृतिक

चिकित्सा, स्वास्थ्य सम्बन्धी परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने हेतुले **शहरी स्वास्थ्य प्रवर्द्धन केन्द्र** स्थापनाको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।

९३. नगर क्षेत्र भित्रका सबै स्वास्थ्य चौकीहरुमा क्रमश वर्थिङ्ग सेन्टर, फार्मसी र प्रयोगशाला स्थापना गरिनेछ
९४. खोप कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा संचालन गरी पूर्णखोपको दिगोपनालाई निरन्तरता दिईनेछ ।
९५. बा.न.पा १३ पैयुपाटामा निर्माणाधीन **१५ शैयाको नगर अस्पताल** निर्माण सम्पन्न गरी नयाँ भवनबाटै सेवा संचालनमा ल्याईनेछ । धौलागिरी अस्पतालमा नगरपालिकाबाट संचालनमा रहेको एम सि एच क्लिनिकलाई थप सुदृढ गरी प्रभावकारी रूपमा संचालन गरिनेछ ।
९६. विद्यालय नर्सको संख्या थप गरी मातृ विद्यालयका अतिरिक्त अन्य विद्यालयहरुमा समेत सेवा प्रदान गर्ने गरी **विद्यालय नर्स** कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ । यसरी सेवा प्रदान गर्ने विद्यालय नर्सहरुलाई प्रोत्साहनका कार्यक्रम ल्याईनेछ ।
९७. नगर क्षेत्र भित्रका वडाहरुमा आवश्यकताको आधारमा महिलाहरुको पाठेघरको क्यान्सर, मुटुरोग, मोतिया विन्दु लगायतका विशेषज्ञ सेवा संचालनका लागि विभिन्न संघसंस्था संग समन्वय उपयुक्त स्थान र समयमा विशेषज्ञ सेवा सहित **मेगा शिविर** संचालनको लागि पहल गरिनेछ ।
९८. एच. आई. भी. संक्रमितहरुको उपचार र एच.आई.भी विरुद्धको सचेतनामुलक कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा अगाडि बढाईनेछ ।
९९. लागु औषध दुर्व्यसनी, लैंगिक हिंसा विरुद्ध सचेतनात्मक अभियान संचालन गर्नुका साथै कुलतमा फसेका व्यक्तिहरुलाई सुधार एवं पुनर्स्थापना कार्यक्रमलाई प्रभावकारी संचालन गर्ने व्यवस्था मिलाई निकट भविष्यमा लागु औषध दुर्व्यसनी मुक्त नगर घोषणा गर्ने गरी कार्यक्रम अगाडि बढाईनेछ ।
१००. आयुर्वेद सेवालालाई प्रभावकारी बनाउन भौतिक पूर्वाधारको विकास र आयुर्वेद स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
१०१. नगरअस्पताल तथा स्वास्थ्य संस्थाहरुमा सेवा लिन आउने विरामीहरुको शुरु देखिको सम्पूर्ण सेवा सम्बन्धी अभिलेखलाई प्रविधिमैत्री बनाउदै **Electronic Health Record System** कार्यान्वयको लागि अध्ययन गरिनेछ ।

युवा तथा खेलकुद

१०२. **स्वास्थ्यका लागि खेलकुद, राष्ट्रका लागि खेलकुद** भन्ने नारालाई आत्मसात गर्दै विद्यालय तहबाटै विभिन्न विधाको खेलकुदको अभ्यास र व्यवसायिक खेलाडीहरूको उत्पादन गर्नको लागि नगरस्तरिय खेलकुद समिति मार्फत कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । **एक वडा एक खेल मैदान** निर्माणका लागि पहल गरिनेछ । प्रत्येक विद्यालयमा सम्भावनाको आधारमा खेलकुद सामग्रीहरू उपलब्ध गराईनेछ ।
१०३. सम्बन्धित संघ, संस्था र क्लवको साभेदारीमा वडास्तरीय र नगरस्तरीय खेलकुद प्रतियोगिता आयोजना गरिनेछ । नगरका उपयुक्त स्थानहरूमा खुल्ला व्यायाम शालाको स्थापनामा सहयोग गर्ने नीति लिईनेछ ।
१०४. बागलुङ नगरको खेल क्षेत्रको गौरवको रूपमा खुला नगरस्तरीय राष्ट्रपति रनिङ शिल्ड खेलकुद प्रतियोगितालाई निरन्तरता दिईनेछ ।
१०५. ओलम्पिक खेलको २७ औं संस्करणमा नेपालको तर्फबाट सहभागी हुनु हुने बागलुङ नगरपालिका वडा नं. ३ निवासी श्री भगवती खत्रीलाई मासीक रु ५,०००/- का दरले प्रोत्साहन दिने कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
१०६. बागलुङ नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका विभिन्न **खेल प्रशिक्षक र खेलाडीहरूको** विवरण संकलन गरि अभिलेख राखिने छ । नगर क्षेत्रभित्रका खेलाडीहरूलाई प्रदेश तथा राष्ट्रियस्तरमा भाग लिन प्रोत्साहन गरिनेछ । उत्कृष्ट खेलाडी तथा प्रशिक्षकलाई सम्मान तथा पुरस्कृत गरिनेछ । खेलाडिहरूको मनोबल उच्च राख्न तथा जोखिम र दुर्घटनाको अवस्थामा राहत महशुस गराउनको लागि यस नगरको प्रतिनिधित्व गरी अन्तराष्ट्रिय खेल जगतमा प्रतिनिधित्व गर्ने खेलाडिहरूको **दुर्घटना विमा** कार्यक्रमको शुरुवात गरिनेछ । साथै विशिष्ट पहिचान बनाएका खेलाडिहरूलाई सहयोग गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिईनेछ ।

पुर्वाधार विकास

१०७. **नियमित मर्मत सम्भार: दिगो सडकको आधार** को मर्मत अनुसार सडकमा पर्ने सामान्य खाल्टा खुल्ती समयमै मर्मत नगर्दा सडक नै पूर्ण रूपमा विग्रन गै पुर्ननिर्माणको लागि ठूलो रकम खर्च हुने, सडक कुरूप हुने, सवारी तथा यात्रुलाई असहज हुने समस्याको अन्त्यको लागि **“पुर्वाधार एम्बुलेन्स”**को व्यवस्था गर्न साभेदारको खोजि गरिनेछ ।
१०८. आफ्नै कार्यालय भवन नभएका सवै वडाहरूको कार्यालय भवन क्रमशः निर्माण गर्दै लगिनेछ ।
१०९. सवै वडाहरूको सन्तुलित विकास हुनेगरी **एक वडा एक नमुना पुर्वाधार** विकास कार्यक्रम संचालन गर्न नगरस्तरीय विशेष कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । नगर विकास कोषको अपनत्वको लागि कोषसंग समन्वय गरी शेयर खरिदको

प्रकृया अगाडि बढाईनेछ । नगरका महत्वपूर्ण योजना कार्यान्वयनका लागि नगर विकास कोष लगायतका संघ संस्था एवं प्रदेश तथा संघीय सरकारलाई अनुरोध गरिनेछ ।

११०. निरयघाटमा निर्माणाधीन **मानवसेवा आश्रम र वृद्धाश्रम** निर्माणलाई पूर्णता दिई संचालनमा ल्याईनेछ । कालिगण्डकी नदीको उपयुक्त स्थानमा व्यवस्थित दाह संस्कार स्थल निर्माणको लागि पहल गरिनेछ ।
१११. सरोकारवाला पालिकाहरु संगको सहकार्यमा कालीगण्डकी नदीको निरयघाट देखि काठेखोला दोभानसम्मको क्षेत्रमा धार्मिक पूर्वाधार निर्माण गुरु योजना तयार गरी दर्शनीय स्थलको रूपमा विकास गर्न अध्ययन गरिनेछ ।
११२. संघ र प्रदेश सरकार संगको साभेदारी र सहयोगमा नगरका सबै वडा केन्द्रसम्म क्रमशः पक्की सडक निर्माण गरिनेछ । मुलपानी-ढिकीचौर-तितौरे सडकलाई भित्री चक्रपथ र मालढुङ्गा, नारायणस्थान, पैयुपाटा, अमलाचौर, रायडाडा, तित्याड सिगाना र खहरेलाई वाह्य चक्रपथको रूपमा विकास गरिनेछ । पर्यटन प्रवर्धनका लागि भैरवस्थान, मुलावारी, भकुण्डे, रायडाडा, वौडेचौर, गाजादह क्षेत्र साथै पंचकोट कारिकोट रायरायकोटमा साईकल मार्गको निर्माण गर्न पहल गरिनेछ ।
११३. NUGIP द्वारा शुभारम्भ हुन लागेको मुल्पानी मा.वि. देखि काभ्रे हर्नाचौर हुँदै कालिमाटी तितौरे काँठेखोला सिमाना सम्मको सडक, खनियावास देखि निरय सम्मको सडक, उपल्लाचौर देखि ढोडेनी सम्मको सडक, बा.न.पा वडा नं. १४ को करिडोर देखि पानीटंकी पैयुपाटा हुँदै वडा नं. १३ को धापाखोला सम्मको सडक निर्माणको लागि आवश्यक प्रकृया पुरा गरी यथासंभव छिटो निर्माण कार्य अगाडि बढाईनेछ ।
११४. देउराली चोक देखि बोक्से हुँदै सिगाना वौडेचौर सडक, कुँडुले देखि मालिका हुँदै पञ्चकोट तितौरे सडक र गलुवा भकुण्डे सडक यथासक्य छिटो कालोपत्रे गर्नको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ । साथै बजार भित्रका सडकलाई आवश्यकताको आधारमा मर्मत तथा कालो पत्रे गर्ने कार्य शुरु गरिनेछ ।
११५. जल्केनी, पैयुपाटा, लहरेवर, अमलाचौर सडकको स्तरोन्नती गर्न संघ तथा प्रदेश सरकार संग समन्वय गरिनेछ ।
११६. बजार क्षेत्रमा रहेका खुल्ला विद्युत तारलाई भुमिगत गर्नको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
११७. संघीय सरकारको सहयोगमा बा.न.पा. वडा नं. ६ देखि नै शुरु गरी बागलुङ बजार भित्र भुमिगत ढल निर्माण परियोजना छिट्टै सुरुवात गरिनेछ ।
११८. नगरक्षेत्रमा पूर्वाधार निर्माण तथा योजना संचालनको कार्यलाई व्यापकता दिन, बनेका संरचनाको अपनत्व उपभोक्ता स्वयंले नै लिने परिपाटीको विकास गर्न

तथा लागत सहभागिताको सुनिश्चीतता गरी निर्माण हुने योजनाको दिगोपना हाँसिल गर्नको लागि ५० प्रतिशत लागत सहभागितामा पूर्वाधार निर्माण तथा योजना संचालन गर्ने गरी **पूर्वाधार निर्माणको लागि लागत सहभागिता बैंक** स्थापना गर्नको लागि अध्ययन शुरु गरिनेछ । साथै नगरविकास कोषको नीतिगत व्यवस्था भित्र रहेर लागत सहभागितामा आयोजना संचालन गर्न विशेष प्राथमिकता दिईनेछ । बा.न.पा. वडा नं. १३ स्थित औद्योगिकग्राम क्षेत्रमा कालिगण्डकी नदिले पुऱ्याएको क्षति रोक्न प्राथमिकताका साथ कार्य अगाडि बढाईनेछ ।

११९. कालीगण्डकी करीडोर र बागलुङ-कुश्मसेरा सडक खण्डमा पर्ने **एक्लेसाल र दब्ल्याडको** पहिरोको समस्या स्थायी रुपमा समाधान गर्न पहल गरिनेछ । यसको साथै बा.न.पा. वडा नं. ११ को रामतोला र बा.न.पा. वडा नं. ३ को कैलाम पोखरी र बोक्से पैहो, वडा नं. ८ को भलायवोट पैहोको समस्या समाधान गर्न प्राथमिकता दिईनेछ ।
१२०. पैहो प्रभावित क्षेत्रका वासीन्दाको धनजनको सुरक्षाको लागि **Early Warning System**, विपद प्रतिकार्य योजना र विपद् पश्चातको राहत तथा उद्धारको लागि सरोकारवालाहरूसंग समन्वय गरी अगाडि बढाईनेछ ।
१२१. बागलुङ बजारलाई पश्चिम क्षेत्रस“ ग जोड्ने मुख्य नाकाको रुपमा रहेको देउराली चोक र नारायण चोक क्षेत्रको सडकलाई विस्तार तथा व्यवस्थित गर्न पहल गरिनेछ । यसको बैकल्पिक सडकको व्यवस्थापनको लागि अध्ययन गरिनेछ ।
१२२. बागलुङ बजारको १३७ स्थानमा सि.सि. क्यामरा जडान गर्ने उद्देश्यले उद्योग वाणिज्य संघ बागलुङको सहकार्यमा यस आ.व.मा १३ वटा सि.सि.क्यामरा जडान, विभिन्न स्थानमा केवल लाईन विस्तार गरिनुका साथै जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा कन्ट्रोल रुम निर्माण गर्ने कार्य सम्पन्न भएकोमा आगामी आ.व.मा समेत नीजि क्षेत्र तथा सरोकारवालाहरु संगको सहकार्यमा बाँकी कार्य सम्पन्न गर्ने गरी अगाडि बढिनेछ ।
१२३. नीजि क्षेत्रस“ गको सहकार्य र सरोकारवालाहरुको समन्वय तथा साभेदारीमा उपयुक्त स्थानहरु पहिचान गरी केवलकार, सपिड कम्प्लेक्स सहितको सिटिहल तथा स्वीमिङ्ग पुल कोसेली घर, चिस्यान केन्द्र लगायतको पुर्वाधार निर्माण गर्न पहल गरिनेछ ।
१२४. नगर क्षेत्रभित्रका मुख्य तथा सहायक सडकहरुको क्रमश स्तरोन्नती गरिनेछ । सडक क्षेत्रमा हरियाली प्रवर्द्धन, सडक बत्ती, फुटपाथको व्यवस्था गरी सुरक्षित र आकर्षक बनाइनेछ ।

१२५. नगर क्षेत्रभित्र निर्माण हुने सबै सार्वजनिक पुर्वाधार निर्माणलाई अपाङ्ग र बालमैत्री बनाउने गरी संरचनात्मक सुधार गरिनेछ ।
१२६. बागलुङ देखि बलेवा विमानस्थल सम्मको सडक कालोपत्रेको कार्यलाई समयमै सम्पन्न गर्नको लागि पहल गरिनेछ ।
१२७. आवश्यक प्रकृया पुरा गरी गुरुयोजना वमोजिम बाङ्गेचौर खेल मैदानमा सुविधा सम्पन्न रंगशाला र मालिका क्षेत्रमा **जियोलोजिकल पार्क** निर्माणको लागि साभेदारको खोजि गरिनेछ ।
१२८. बा.न.पा ४ स्थित दावगरा बसपार्कका जग्गादाताको जग्गा फिर्ता प्रकृया अगाडि बढाई बसपार्क संचालनको प्रकृया यथाशिघ्र सुरुवात गरिनेछ ।
१२९. बागलुङ जिल्लाको प्रवेशद्वार **खुदुर्के पुल र बागलुङ प्रवेशद्वारमा** लाइटिङ सिस्टम जडान, पर्यटन सुचना केन्द्रको लागि डिजिटल बोर्ड, सुविधा सम्पन्न प्रहरी चौकी तथा शौचालय निर्माण गरी थप व्यवस्थित बनाइनेछ ।
१३०. बजार क्षेत्रको चोक सुधारलाई क्रमश अघि बढाईनेछ । यसका लागि आवश्यक नीतिगत तथा कार्यगत व्यवस्था तत्काल सुरुवात गरिनेछ ।
१३१. वैङ्क तथा वित्तीय संस्था, विभिन्न क्लव, होटल लगायतका नीजि संस्थासंगको सहकार्यमा बागलुङ नगरपालिकाको बजार क्षेत्रभित्रको मुख्य स्थानहरुमा स्मार्ट शौचालय निर्माण गरी संचालन गरिनेछ ।
१३२. बागलुङ-बेनी सडक, मध्यपहाडी लोकमार्ग, कालीगण्डकी करिडोर र अदालत चौतारी-तित्याङ-भकुण्डे-रायडाँडा सडकको निर्माण कार्य समयमै सम्पन्न गर्न आवश्यक समन्वय, सहजीकरण र सहयोग गरिनेछ । बा.न.पा. ११ देखी जैमिनी वडा नं. १ जोडने फेदी खोला मोटेरेवल पुल, जैमिनी वडा नं. २ जोडने सिम्ले खोला मोटेरेवल पुल र जैमिनी वडा नं. ३ जोडने पैरेनी खोला मोटेरेवल पुलको निर्माण कार्य गर्नको लागि सम्बन्धित निकायमा पहल गरिनेछ ।
१३३. नगरपालिकाको आन्तरिक श्रोतबाट सम्बोधन गर्न नसकेका नगरका महत्वपूर्ण आयोजनाहरुको **आयोजना वैङ्क** तयार गरी स्वीकृत गरिनेछ ।
१३४. नगरको स्वीकृत आवधिक नगर विकास योजनामा आवश्यक छलफल तथा परिमार्जन गर्दै सो को कार्यान्वयनमा तिव्रता दिइनेछ । नगरको समग्र वस्तुस्थिती भल्कीने गरी **“नगर म्याप प्रोफाईल”** तयार गरिनेछ । गुगलमा प्रविष्टी गरिएका सुचनालाई सहि र तथ्यपरक हुने गरी अद्यावधिक गरिनेछ ।
१३५. नगरको विकास र समृद्धिमा योगदान दिने महत्वपूर्ण योजनाहरुको सम्भाव्यता अध्ययन गरी संघ र प्रदेश सरकारको सहयोगमा गौरवका आयोजनाको रुपमा अघि बढाइनेछ ।

१३६. नागरिकको सुविधाको लागि सम्वद्ध यातायात व्यवसायीसंग सहकार्य गरी आ.व. ०८०/०८१ देखि नै हाल पूर्वाधार निर्माण भएका स्थानहरु क्रमशः बागलुङ बजार देखि कुँडुले फेदी, मालिका, पञ्चकोट, कालिमाटी तितौरे, खहरे, सिगाना, नारायणस्थान, पैयुपाटा, अमलाचौर हुँदै जैमिनिको सिमाना लगायतका क्षेत्रमा नगरवस संचालन गर्नको लागि भाडादर निर्धारण तथा समायोजन गरी निकट भविश्यमा अन्य वडाहरुमा समेत नगरवस संचालनको लागि पूर्वाधार तयारी गर्ने नीति बमोजिम कार्य सम्पादन गरिनेछ ।

खानेपानी तथा सरसफाई

१३७. नगर क्षेत्रभित्र संचालनमा रहेका खानेपानी आयोजनाहरुलाई यथाशक्य छिटो सम्पन्न गर्न सहजिकरण गरिनेछ । साथै खानेपानीको श्रोत अभाव रहेका क्षेत्रमा लिफ्टीड खानेपानीको व्यवस्थाको लागि सहजिकरण गरिनेछ ।

१३८. खानेपानी आयोजनाहरुको गुणस्तर सुधार लगायतका समग्र खानेपानी व्यवस्थापनमा सहयोग र सहजिकरण गरिनेछ ।

१३९. खानेपानीको सेवा नपुगेका सबै वडा र वस्तीहरुमा शुद्ध खानेपानीको सुविधा पुऱ्याउन नेपाल स्वास्थ्यका लागि पानी (नेवा) संघ र प्रदेशसंगको सहकार्यमा “**एक घर एक धारा**” को व्यवस्था गरिनेछ ।

१४०. स्वास्थ्यको लागि
पानी नागरिकको अधिकार हो । शहरी क्षेत्रमा विद्यार्थी, श्रमिक, आम नागरिक र पर्यटकहरुको हितलाई ध्यानमा राखी उपयुक्त साभेदार निकायहरु तथा संघ/संस्थाको साभेदारीमा बजार क्षेत्रका निश्चित स्थान पहिचान गरी एक रुपैयाको सिक्का खसाल्दा शुद्ध पिउने पानी भर्ने प्रविधि सहितको **Water Bank** संचालनको लागि पहल गरिने छ ।

१४१. बागलुङ नगरपालिकाको फोहोर व्यवस्थापनलाई तत्कालिन, मध्यमकालिन र दिर्घकालिन योजना बनाई वैज्ञानिक रुपमा व्यवस्थापन गरिनेछ । फोहोर व्यवस्थापनमा सार्वजनिक निजी साभेदारीको अवधारणा बमोजिम कार्यान्वयन गरिनेछ । बजार क्षेत्रको फोहरलाई बैज्ञानीक र आधुनिक ढंगबाट व्यवस्थापन गर्न नसक्दा देखा परेका समस्यालाई न्युनिकरण गर्नको लागि **सुन्दर बागलुङ सफा राखौ** कार्यक्रम सहित **Zero Waste** अवधारण लागु गरिनेछ । फोहर प्रतिको साभ्ना बुझाई, श्रोतमा नै फोहरको वर्गिकरण र न्युनिकरणका विधि सहित सृजित फोहरलाई कम्पोष्ट मलमा परिणत गरी कौशी तथा करेशावारी तरकारी कार्यक्रम प्रवर्द्धन गर्ने नीति लिईनेछ ।

१४२. हाल संचालनमा रहेको डम्पिङ साइटको उचित व्यवस्थापन गरी संचालन गरिनेछ । फोहोरमैलाको दीर्घकालीन व्यवस्थापको लागि छिमेकी पालिकाहरु कुश्मा नगरपालिका, जलजला गाउँपालिका र वेनी नगरपालिकासंगको संयुक्त

व्यवस्थापनमा आधुनिक फोहोर प्रशोधन तथा व्यवस्थापन केन्द्र संचालनको लागि पहल गरिनेछ । वलेवा क्षेत्रको फोहोर व्यवस्थापनका लागि अस्थायी डम्पीड सार्ईटको व्यवस्था गरिनेछ ।

१४३. बागलुङ नगरपालिका वडा नं. ५ मा रहेको कमेरे खानेपानीको मुहान, ठूलो खोला, भनभने खोला लगायतका अन्य मुहानहरूको उपभोगको सम्बन्धमा बेनी नगरपालिकासंग समन्वय गरी बा.न.पा. वडा नं. ४ का बस्तीहरूमा खानेपानीको व्यवस्था गर्न तिव्रताको साथ कार्य अगाडि बढाईनेछ ।

१४४. बागलुङ नगरपालिका क्षेत्रभित्र व्यक्तिको नाममा रहेको जग्गामा भएका खानेपानीका मुहानहरूलाई एकीकृत गर्नको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ र मुहान धनीले नगरपालिका वा सम्बन्धीत वडालाई मुहान उपलब्ध गराएमा सम्मान गर्ने कार्यक्रम अगाडि बढाईनेछ ।

१४५. बागलुङ नगरपालिका क्षेत्रभित्रका खानेपानीको श्रोत, खानेपानी उपभोक्ता समिति, संस्थाहरूको समन्वय, श्रोतको दर्ता, उपभोग जस्ता विषयमा आवश्यक सहजिकरण गर्नको लागि आवश्यकता अनुसारको समिति/बोर्ड गठन गरिनेछ ।

समन्वय र सहकार्य

१४६. फोहोरमैला व्यवस्थापन, विपद व्यवस्थापन, साभा पूर्वाधार निर्माण, सडक संजाल, कानून तर्जुमा, कर निर्धारण, भवन निर्माण मापदण्ड, स्थानीय दररेट लगायतका साभा सरोकारका विषयहरूमा गरिने निर्माणमा एकरूपता ल्याउनको लागि जोडिएका पालिकाहरू समेतको सहभागिता रहने गरी **अन्तरपालिका समन्वय संयन्त्र** निर्माण गरी क्रियाशिल गराईनेछ ।

१४७. नगरक्षेत्रभित्र संचालन हुने विकास आयोजना कार्यान्वयनको गुणस्तर कायम गर्न, योजना तथा कार्यक्रममा दोहोरोपनाको जोखिम न्यूनीकरण गर्न संघ, तथा प्रदेश कार्यालय र गैर सरकारी संस्थासंग समेत नियमित समन्वय गरिनेछ ।

१४८. नगरपालिका क्षेत्रमा कार्यक्रम संचालन गर्न चाहने गैर सरकारी संस्थाहरूले आफ्नो प्रस्तावित कार्यक्रम तथा बजेट नगरपालिकाको वार्षिक बजेटमा समावेश गराउनु पर्ने व्यवस्थालाई कडाईका साथ लागु गरिनेछ । गै.स.स. मार्फत संचालन हुने कार्यक्रमहरूमा एकरूपता ल्याउन उपयुक्त कानुनी आधार तय गर्दै त्यस्ता संस्थाहरूबाट संचालित कार्यक्रमहरू नगरपालिकाको प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा लगानी गर्ने आवश्यक वातावरण तयार गरिनेछ ।

१४९. अन्तरपालिका असल अभ्यासको आदान प्रदान, स्थानीय सरकारको संस्थागत विकास र अन्तरपालिका समन्वयलाई प्रभावकारी बनाउन **एक प्रदेश एक पालिका** र अन्तराष्ट्रिय स्तरमा भगिनी सम्बन्ध कायम गरिनेछ ।

१५०. नगरक्षेत्र भित्र टोल विकास संस्थाहरु गठन तथा पुर्नगठन गरी टोल विकास संस्थाको क्षमता विकास गर्दै टोल विकास संस्था मार्फत टोल स्तरका आयोजना कार्यान्वयन, फोहोर व्यवस्थापन, सामाजिक सचेतना जस्ता कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।

१५१. उपभोक्ता हित र संरक्षणको लागि उपभोक्ता शिक्षा, सचेतना कार्यक्रम, उपभोग्य बस्तुको गुणस्तर मापन, बजार अनुगमन, अस्वास्थ्य पदार्थ र मिसावटको बारेमा बहस, पैरवी र नियमन गर्ने जस्ता कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ ।

सुशासन तथा संस्थागत विकास

१५२. नगरपालिकाको सेवा प्रवाहलाई सरल, सहज, जवाफदेही, जनमुखी, सेवाग्राहीमैत्री बनाउन कार्यालयको भौतिक पूर्वाधार र सेवा प्रवाह प्रणालीलाई व्यवस्थित गरिनेछ । सेवाग्राहीको सुविधाको लागि “**सेवाग्राही मैत्री फ्रन्ट डेस्क**” संचालन गरिनेछ ।

१५३. नगरपालिकाका काम कारवाहीहरुलाई प्रविधिमैत्री बनाउदै क्रमशः **फेसलेश, पेपरलेश** कार्यक्रम संचालन गर्न यस आ.व.मा अनुसन्धान गर्ने र उपयुक्त देखिएका विषयहरु तदनुकुल कार्यान्वयन गर्ने गरी **e-governance** प्रणालीको स्थापना गरिनेछ ।

१५४. नगरपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवालाई सुचना प्रविधि मैत्री बनाउने गरी प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले नगर प्रमुखसंग, शाखा प्रमुख र वडा सचिवहरुले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतसंग, विद्यालयका प्र.अ. हरूले नगर शिक्षा अधिकारी संग र शिक्षकहरुले प्र.अ. संग उपलब्धी सूचक सहितको **कार्य सम्पादन सम्झौता** गर्ने कार्यलाई थप प्रभावकारी गराईनेछ । कार्यसम्पादन सम्झौता बमोजिम सम्पादित कार्यको मूल्याङ्कन गरी पुरस्कार तथा दण्डसंग आवद्ध गरिनेछ ।

१५५. नगरपालिकाको संगठन संरचनालाई समय सापेक्ष परिमार्जन गरी उपयुक्त र प्रभावकारी बनाईनुका साथै वडा सचिवहरुलाई अधिकृतमुखी बनाइनेछ ।

१५६. प्रत्येक पदको **कार्यविवरण र प्रत्येक सेवाको SOP (Standard Operation Procedure)** तय गरिनेछ । कार्यसम्पादन सम्झौताको उपलब्धीको आधारमा कर्मचारीको मुल्याङ्कन गरिनेछ । कर्मचारीहरुलाई उच्च मनोबलकासाथ आफ्नो जिम्मेवारी पुरा गर्न उत्प्रेरणा र क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ । जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुको अन्तरघुलन लगायतका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । कर्मचारी प्रशासनमा कार्यसम्पादनको आधारमा पुरस्कार र दण्डको व्यवस्था गरिनेछ । “**भष्टाचारमा शुन्य सहनशिलता**” को नीति अवलम्बन गरी सुशासनको प्रत्याभूती गरिनेछ ।

१५७. योजना व्यवस्थापन र सेवा प्रवाहको सम्बन्धमा सार्वजनिक सुनुवाई, सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, ग्राहक सन्तुष्टी सर्वेक्षण, सुभाब तथा गुनासो संकलन जस्ता **सुशासनका औजारहरूको** अधिकतम उपयोग गरिनेछ ।
१५८. नगरपालिका कार्यालयको विभिन्न विषयगत शाखामा कार्यरत कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धीको लागि आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ । कर्मचारीको सेवाको सुरक्षा, पुरस्कार, दण्ड तथा पारिश्रमीक र सुविधालाई समय सापेक्ष रूपमा परिमार्जन गर्दै लगिनेछ ।
१५९. नगरवासीको जनप्रतिनिधीसंग निरन्तर र जिवन्त सम्बन्ध कायम राख्न र नगरवासीका गुनासा र मागको सुनुवाई गरी सम्बोधन गर्न **“मेयर मेरो साथी”** कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
१६०. विकास आयोजनाहरूको कार्यान्वयन, गुणस्तर कायम, कार्यान्वयन तहका समस्या समाधान लगायतका आयोजना व्यवस्थापनमा सहयोग पुऱ्याउन योजना अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाइनेछ । यसका लागि आवश्यक श्रोत साधनको व्यवस्था गर्दै अनुगमनमा प्रतिनिधिमुलक रूपमा सम्बन्धित विज्ञ, संचारकर्मी, नागरिक समाजका प्रतिनिधीलाई समेत सहभागी गराईनेछ ।
१६१. योजना सम्झौता, अपाङ्गता, ज्येष्ठ नागरीक परीचय पत्र वितरण, स्वास्थ्य परीक्षण, पशु सेवा जस्ता सेवाहरू वडास्तरबाट प्रदान गर्न आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गरिनेछ ।
१६२. नगरपालिकामा सुचनाको हक प्रयोग गरी सुचना माग्न आएका निवेदन सम्बन्धमा दुई पृष्ठ सम्म निःशुल्क र सो भन्दा बढीको हकमा प्रति पृष्ठ रु २०। लिई सुचना उपलब्ध गराईनेछ ।

आवास, भवन, वस्ती तथा शहरी विकास

१६३. नगरक्षेत्रमा आवास र व्यवसायीक प्रयोजनका लागि निर्माण हुने घर, भवन तथा संरचनाहरूलाई व्यवस्थीत, भुकम्प प्रतिरोधि र मापदण्ड बमोजिम निर्माण गर्ने व्यवस्था गरिनेछ । नक्शापास गर्ने प्रयोजनको लागि व्यक्तिगत रूपमा माटो परीक्षण गर्ने व्यवस्थालाई परिमार्जन गरी नगरपालिकाबाटै नगरभित्रका आवासीय क्षेत्रहरूको क्षेत्रगत रूपमा भूबनोटको अध्ययन र माटोपरीक्षण गर्ने कार्यको शुरुवात गरिएकोछ । भुगोलको अवस्था, स्वीकृत नर्मस समेतलाई आधारमानी कानुन बमोजिम अधिकतम तला सम्म भवन निर्माणको लागि अनुमति प्रदान गर्न सक्ने गरी संस्थागत तथा संरचनागत व्यवस्था मिलाईनेछ ।
१६४. घर तथा भवन निर्माणको लागि गरिने नक्सा झोईडको कार्यलाई व्यवस्थित र कम भन्फटपूर्ण बनाउनको लागि कार्यालयबाटै कम शुल्कमा उक्त सेवा दिने प्रकृयाको थालनी गरिनेछ ।

१६५. भवन निर्माण मापदण्ड परिमार्जन गरी कडाईका साथ लागु गरिनेछ । **भवन डिजाईन कोड** जारी गरिनेछ । नक्सा पास गर्दा अनिवार्य रूपमा रिचार्ज पिट निर्माण गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिनेछ । नगरक्षेत्र भित्रका सडक मापदण्ड बस्तुनिष्ठ र बैज्ञानिक रूपमा परिमार्जन गरी लागु गरिनेछ । व्यवसायिक तथा सरकारी भवन निर्माण गर्दा अनिवार्य अण्डरग्राउण्ड पाकिङ्गको सुविधा सहितको भवन निर्माण गर्ने नीतिलाई आवश्यक कानुनी व्यवस्था मिलाई कडाईका साथ लागु गरिनेछ । त्यस्ता भवनहरु निर्माण गर्दा लाग्ने शुल्कमा २० प्रतिशत छुट दिने नीति लिइनेछ ।
१६६. नगरपालिकाको भु-उपयोग नीति तयार गरिनेछ । “**हाम्रो आफ्नै गाउघर, सुविधा सम्पन्न शहर**” भन्ने नाराका साथ बागलुङ नगरपालिकाको वडा नं १४ को नारायणस्थान, वडा नं १२ को उपल्लो सरङ्गी र तल्लो सरङ्गी तथा वडा नं १३ को पैयुपाटाको दम्का देखि नारायणस्थानसम्मको तल्लो भागलाई समेटेटी शहरी विकास मापदण्ड अनुसार व्यवस्थित शहरको रूपमा विकास गरिनेछ । यस क्षेत्रमा बन्ने संरचना र घरहरुको डिजाईन आर्किटेक्ट तथा भवन पुर्वाधार एकै प्रकृतिको, नमुनायुक्त, भुकम्प प्रतिरोधी, वातानुकूलित र खुला एवं प्राकृतिक तथा प्रदेशकै नमुना गाउँ हुने गरी कार्य प्रारम्भ गरिनेछ ।
१६७. बागलुङ नगरका घरहरुको आयु वृद्धि र शहरी शौन्दर्य वृद्धि गर्न नगर क्षेत्रभित्र रहेका घरहरु र पछि बन्ने घरहरुको बाहिरी भागहरुमा अनिवार्य रूपमा प्लाष्टर गरी रंगरोगन गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिईनेछ । स्थानीय श्रोत साधनको प्रयोग गरी परम्परागत शैलीमा घर निर्माण गर्दा लाग्ने नक्सापास दस्तुरमा छुट दिइनेछ ।
१६८. **परम्परागत गोलघर र शताब्दी** पुरा गरेका घरहरुलाई मौलिक रूपमा मर्मत संभार गरी ऐतिहासिक सम्पदाको रूपमा अभिलेख राखि संरक्षण गरिनेछ ।
१६९. भूमिहिन, सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित वसोवासीहरुको अभिलेख राखि निश्चित कार्यविधि र मापदण्ड बनाई व्यवस्थित गरिनेछ ।
१७०. दिगो विकास लक्ष्यले परिलक्षित गरेका सुचकहरुलाई आधार मानि सो बमोजिमका लक्ष्यहरुको स्थानियकरण गर्दै विकास क्रियाकलापहरु अगाडि बढाईनेछ ।
१७१. नगर क्षेत्रभित्र घर तथा संरचना निर्माणमा संलग्न हुने सिकर्मी, डकर्मी र निर्माण व्यवसायीहरुको अभिलेख राखि उनिहरुलाई भवन संहिता र भवन निर्माण मापदण्ड सम्बन्धमा अभिमूखीकरण गरिनेछ ।
१७२. बागलुङको पुरानो बजार क्षेत्र कम्पुटोल, किराना टोल, देउरालीचोक लगायतको क्षेत्रलाई ऐतिहासिक सम्पदा वस्तीको रूपमा विकसीत गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ ।

१७३. नगरक्षेत्र भित्रका जोखिमयुक्त वस्तीको पहिचान गरी जोखिम वस्तीको रूपमा सिमांकन गरिनेछ । यस्ता जोखिमयुक्त वस्तीमा रहेका घरहरुलाई सुरक्षित स्थानमा **एकीकृत वस्ती विकास** गरी स्थानान्तरण गर्न पहल गरिनेछ ।
१७४. नगरपालिकाबाट संचालन हुने योजनाहरुलाई प्रचलित कानून वमोजिम ठेक्का प्रकृयाबाट कार्यान्वयन गरिनेछ । श्रममुलक र साना योजनाहरु उपभोक्ता समिति र टोल विकास संस्थाबाट गराउन प्राथमिकता दिईनेछ । सार्वजनिक निर्माण कार्यको गुणस्तर कायम गर्न प्रयोगशालाको स्थापना गरिनेछ ।
१७५. नक्शापास प्रकृयालाई आवश्यक पूर्वाधार पुरा गरी **ईलेक्ट्रोनिक्स विन्डिङ्ग पर्मिट सिस्टम (EBPS)** मा लगिनेछ ।
१७६. उपभोक्ता समितिबाट संचालन गरिने योजनाको हकमा जनसहभागिता वापत उपभोक्ताहरुले सम्बन्धित खातामा रकम जम्मा गरेको सुनिश्चिता गरे पश्चात योजनाको सम्भौता गर्ने गरी नीति अगाडि बढाईनेछ । साथै समयमै योजनाको कार्यान्वयन गर्नको लागि आगामी आ.व.का स्वीकृत योजनाहरु २०८० मंसीर मसान्तभित्र सम्भौता वा खरिद प्रकृयामा नभएमा त्यस्ता योजनाहरु समर्पण गरी हिंडुदे अधिवेशनबाट नयाँ योजना कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिईनेछ ।
१७७. बजार व्यवस्थापनमा हाल देखिएका समस्याहरु क्रमशः पुराना विद्युत पोल, विद्युत लाईन, केवलको तार, टेलिफोन तार अव्यवस्थीत हुँदा बजार कुरूप देखिएको हुँदा सडक तथा सुन्दरतालाई असर गर्ने त्यस्ता पोल तथा तारको व्यवस्थापनको लागि सम्बन्धित पक्षसंगको समन्वयमा कार्य अगाडि बढाईनेछ । यसको दीर्घकालिन व्यवस्थापनको लागि नीतिगत र संरचनागत व्यवस्था मिलाईनेछ ।
१७८. बागलुङ बजार भित्रका सडकहरु साँगुरा हुनुका साथै पैदल यात्रीको लागि पर्याप्त फुटपाथको अभाव रहेको, भैरहेका फुटपाथ समेत अतिक्रमित हुने गरेको, सवारी साधन जथाभावी पार्किङ गर्ने जथाभावी यात्रु बोक्ने र भार्ने गर्दा ट्राफिक जाम हुने गरेको हुँदा सम्बन्धित पक्षसंग समन्वय गरी ट्राफिक व्यवस्थापनको कार्य अगाडि बढाईनेछ । साथै मोटर साईकल पार्किङको लागि निश्चित क्षेत्र तोकी सशुल्क पार्किङको शुरुवात गरिनेछ । जसले गर्दा विनाकाम विना प्रयोजन घरबाहिर सडक पेटीमा राख्ने मोटरसाईकलको संख्या घटने र बजार तथा ट्राफिक व्यवस्थापनमा सहयोग पुग्ने अपेक्षा लिईएको छ ।
१७९. उज्यालो बागलुङ अन्तर्गत यस नगरपालिका वडा नं. १ र ४ सम्मको मालहुंगा देखि रामरेखा हुँदै उपल्लाचौर कुंडुलेसम्मको भागमा सडक बत्ती जडान गर्ने कार्य र बजार क्षेत्रमा हाईमास्ट बत्ती जडानको कार्य सम्पन्न गरी अन्य सम्भावित क्षेत्रहरुमा विस्तार गर्दै लैजाने नीति लिईनेछ ।

१८०. संघीय नीति बमोजिम जग्गाको बैज्ञानीक वर्गीकरणको कार्यलाई यथासंभव समयमै सम्पन्न गरिनेछ । जग्गाको चक्लावन्दीको लागि प्रोत्साहनको नीति लिईनेछ । एक भन्दा बढी कित्ता एकीकरण गर्ने प्रयोजनको लागि गरिने सिफारिस दस्तुरमा ५० छुट दिईनेछ । साथै नयाँ नापी नक्सा सहित वैज्ञानीक भूमि व्यवस्थापनको कार्य अगाडि बढाउन सम्बन्धित निकायमा पहल गरिनेछ ।
१८१. हाल माईनडाँडामा रहेको कारागारलाई उपयुक्त स्थानमा स्थानन्तरण गरी उक्त स्थानलाई ट्रेनिङ स्कुलको रूपमा विकास गर्ने र बागलुङ नगरपालिकाको लागि सुविधा सम्पन्न भवन निर्माणको लागि जग्गा प्राप्तीको प्रकृयालाई निरन्तर अगाडि बढाईनेछ ।
१८२. बागलुङमा वितरण भएको विद्युत लाईन हाल डिमुवा सब स्टेशनबाट ल्याउदै गर्दा वर्षाको समयमा पैहो लगायतको कारण विजुली जाने समस्या समाधान गर्नका लागि कुश्मा नगरपालिका वडा नं. १ पाँडबाट विद्युत लाईन विस्तारको लागि पहल गरिनेछ ।

संचार तथा सुचना प्रविधि

१८३. नगरपालिकाका विकास गतिविधि, सेवा प्रवाह र सामाजिक परिचालन लगायत नगरपालिकाबाट सम्पादन हुने कार्यहरूलाई निरन्तर रूपमा **कार्यालयको वेबसाईट** मार्फत प्रकाशन गरिनेछ । नगरपालिकाको गतिविधि र काम कारवाहीका सम्बन्धमा स्थानीय संचारकर्मीहरूसंग नियमित अन्तरक्रिया गरिनेछ ।
१८४. नगरपालिकाको सुचना, विज्ञापन र समाचारलाई व्यवस्थित गर्नको लागि नगरक्षेत्रभित्र क्रियाशिल रहेका पत्रपत्रिका, एफ.एम. र टेलिभिजनसंग वार्षिक सम्झौता गरी नगरपालिकाका सम्पूर्ण सूचना तथा विकास निर्माण लगायतका कार्यक्रमको जानकारी आम नगरवासी समक्ष पुग्ने गरी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । पत्रकारहरूको साभ्ना संस्था नेपाल पत्रकार महासंघसंग समन्वय गरी नगरपालिकाको सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम संचालनको व्यवस्था गरिनेछ ।
१८५. स्थानीय संचार माध्यमको सवलीकरण संचारकर्मीहरूको क्षमता विकासको लागि सहयोग गरिनेछ । पत्रकारिताको माध्यमबाट नगरको विकास र समृद्धिमा उत्कृष्ट योगदान गर्ने **संचारगृह र संचारकर्मीलाई** सम्मान गर्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
१८६. नगरपालिकाको सेवा प्रवाहलाई क्रमश सूचना प्रविधियुक्त बनाईनेछ ।
१८७. सम्बन्धित निकायसंगको समन्वय र साभ्केदारीमा नगरपालिका भित्रका मुख्य मुख्य सार्वजनिक स्थलहरूमा **फ्रि वाईफाईको** व्यवस्था गरिनेछ ।

वन, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन

१८८. नगरपालिका क्षेत्रभित्र सफा र दिगो उर्जाको प्रयोगलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ । यसका लागि कार्यविधि र मापदण्ड बनाई बायोग्यास, वायोमास, विद्युतीय चुल्हो र सौर्य उर्जाको प्रयोगमा प्रोत्साहन गरिनेछ ।
१८९. नगरक्षेत्रमा हरियाली प्रवर्द्धनका लागि पितृकार्य (श्राद्ध) गर्दा प्रत्येक व्यक्तिले आफ्ना पितृको सम्झनामा एक जोडी वृक्षरोपण गर्ने संस्कृतिको विकास गरी **संस्कारलाई वातावरणसंग जोड्ने अभियान** संचालन गरिनेछ । नगर क्षेत्रभित्रका संघ संस्थाहरुको साभेदारीमा **एक संस्था एक पार्क** निर्माण गरिनेछ ।
१९०. नगरस्तरीय **विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा प्रतिकार्य योजना** निर्माण गरिनेछ । अन्तरपालिका स्तरीय विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा प्रतिकार्य योजना निर्माण गर्न सम्बन्धीत निकायहरु संग समन्वय तथा सहकार्य गरिनेछ ।
१९१. तत्काल एम्बुलेन्सको अभावमा गर्भवती महिलाको ज्यान जोखिम पर्ने, घाईते तथा विरामीको अवस्था गम्भीर हुने र रकम अभावको कारण सवारी साधनमा अस्पताल सम्म आउन नसक्ने नागरिकको घाउमा मलम लगाउनको लागि **Hot Line** सेवा मार्फत स्वास्थ्यकर्मी सहितको निःशुल्क एम्बुलेन्स सेवाको सुरुवात २०८० श्रावण १ गते देखि नै गरिनेछ । विपतको समयमा नागरिकले महशुस गर्ने गरी उक्त **Hot Line** सेवामा सब वहान, दमकल, ब्याको लोडर जस्ता ईमजेन्सी सेवालार्इ तैनाथ गर्ने गरी साविकको शान्ती समिति रहेको प्राङ्गणमा पूर्वाधार निर्माणको कार्य सम्पन्न भै सकेकोछ । नेपाली सेना, सशस्त्र प्रहरी बल, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, बागलुङ समेतको विपद युनिटसंग सहकार्य गरी २४ सै घण्टा हटलाईन सेवा उपलब्ध गराईनेछ ।
१९२. विपद व्यवस्थापन पूर्व तयारी, उद्धार, राहत र पुननिर्माण तथा पुनस्थापनाका लागि विपद व्यवस्थापन कोषमा आवश्यक रकम विनियोजन गरिनेछ । सरोकारवालाहरुको सहभागितामा विपद व्यवस्थापनको **नमूना अभ्यास** र तालीम संचालन गरिनेछ ।
१९३. कालीगण्डकी सभ्यताको संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्न सम्बन्धीत सरोकारवालहरूसंग समन्वय र सहकार्य गरिनेछ ।
१९४. नगरपालिका क्षेत्र भित्रका महत्वपूर्ण ताल तलैया, कुवा, पोखरी लगायत प्राकृतिक जलाशयहरुको संरक्षण गरी जलाधार संरक्षणमा सहयोग पुऱ्याउन तथा पानिको श्रोतको संरक्षण गर्न उजाड एवं सुख्खा स्थानमा **एक वडा एक पोखरी** कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
१९५. नगरक्षेत्र भित्र रहेका **वर, पिपल, स्वामी** लगायतका वृक्षहरु र परम्परागत चौतारी, पोखरीको संरक्षण र सम्बर्द्धन गरिनेछ । आवास तथा खेतीयोग्य क्षेत्रमा

रहेका अव्यवस्थित एवं जोखिमयुक्त भाडीहरु व्यवस्थापन गर्न सम्बन्धित जग्गाधनीहरुलाई परिचालन गरिनेछ ।

१९६. नगरपालिका क्षेत्र भित्र रहेका सार्वजनिक जग्गाहरुको सिमांकन, लेखांकन र अभिलेखीकरण गरी संरक्षण र उपयोग गरिनेछ । सम्बन्धित क्षेत्रका सामुदायिक वनसंगको साभेदारीमा ढल प्रशोधन केन्द्र, फोहोर व्यवस्थापन केन्द्र, बाल उद्यान, जेष्ठ नागरिक दिवा सेवा केन्द्र लगायतका सामुदायिक पुर्वाधार निर्माण र संचालन गरिनेछ ।

१९७. वडा नं. १३ स्थित कालाखोला वस्तीलाई असर गर्ने गरी कालीगण्डकी नदीले कटान गर्दै गएकोले सो क्षेत्रको जोखिम न्यूनिकरण हुने गरी कार्य अगाडि बढाईनेछ ।

१९८. नगरपालिकाको वन क्षेत्र भित्र जडिबुटीको रोपण, संकलन, व्यवस्थापनका लागि जडिबुटी अनुसन्धान तथा प्रशोधन कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

१९९. नगरपालिका भित्रका पहिरोको जोखिम रहेको सडक क्षेत्राधिकार भित्र बाँस, अमृसो लगायतका बिरुवा रोपी बायो इन्जिनियरिड प्रविधिलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । नगरका सडक आसपास रुख रोप्ने कार्यलाई प्रोत्साहन गरी **ग्रिन रोडको** अवधारणालाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।

सामाजिक विकास तथा समावेशिकरण

२००. सामाजिक सुरक्षा भत्तामा राज्यको ठुलो लगानी भैरहेको आजको अवस्थामा राज्यलाई समेत सिको हुने गरी छोरीको जन्म भए पश्चात छोरीको नाममा नगरपालिकाले **पाँच हजार रुपैया** मात्रको मुद्धती खाता खोली उक्त खातामा संभव हुने अभिभावकले समेत रकम थप गर्न पाउने गरी **नगरको छोरी** कार्यक्रम अगाडि बढाईनेछ । बैंकसंग सम्झौता गरी उक्त खातामा चक्रिय रुपमा उच्चतम व्याज प्राप्त हुने र उक्त खाताको रकम कम्तीमा २० वर्ष सम्म फिक्न नमिल्ने कार्यविधि निर्माण गरिनेछ । हाम्रो समाजमा छोरी जन्मिए पश्चात आमा र नवजात शिसुलाई गरिने दुर्व्यवहार, गर्भावस्थामा भ्रुणको जाँच, भ्रुणहत्या र छोरी प्रतिको गलत दृष्टीकोणलाई चिर्न समेत यो कार्यक्रम सफल हुने कुरामा विश्वास गरिएकोछ । जन्मीएको छोरी ६५ वर्ष पुगी जेष्ठ नागरिक हुँदाको अवस्थामा उक्त कोषको रकम गुणात्मक बृद्धी भै चार करोड भन्दा बढी संचित हुनेगरी यस कार्यक्रमलाई विशेष प्राथमिकतामा राखिएको छ ।

२०१. पदवहाल गर्दैगर्दाको पहिलो बैठकबाट बागलुङ नगरलाई बालमैत्री नगर बनाउने गरी भएको प्रतिवद्धतालाई पुरा गर्नको लागि २०८१ साललाई **बालबालिका वर्ष घोषणा** गरी सरोकारवाला निकायहरुसंगको सहयोग र समन्वयमा २०८१ पौष मसान्त सम्म बागलुङ नगरलाई बालमैत्री नगर

घोषणा गर्ने गरी “बाल अधिकारका लागि बालमैत्री स्थानीय शासन” कार्यको थालनी भै सकेको छ । बालमैत्री नगर घोषणा गर्नको लागि आवश्यक पर्ने आधारहरु तयारी गर्न आवश्यक पर्ने जनशक्ति व्यवस्थापन देखि लिएर पूर्वाधारका क्षेत्रमा समेत कार्य गर्ने गरी तयारी गरिनेछ ।

२०२. बागलुङ नगर भित्र मित्रराष्ट्र भारत तथा स्वदेशका विभिन्न जिल्लाबाट श्रमिकको रुपमा काज गर्न आउने श्रमिकहरुको संख्या, उनीहरुले गर्ने कामको प्रकृति, आम्दानी र खर्चको बारेमा हाल सम्म कुनै भरपर्दो तथ्याङ्क नभएको अवस्थामा तथ्याङ्कलाई व्यवस्थित गर्न, त्यस्ता श्रमिकहरुको दुर्घटना लगायतमा सामाजिक उत्तरदायित्व वहन गर्न, नगर भित्र हुने गैह्र कानुनी क्रियाकलापको अनुसन्धानमा सहजता ल्याउनको लागि बागलुङ बाहेक बाह्य क्षेत्रबाट कम्तीमा १ महिना भन्दा बढी कामकाज गर्ने गरी आउने व्यवसायी तथा सबै प्रकारका श्रमिकहरुलाई **पहिचान पत्र** वितरण कार्यको थालनी गरिनेछ । यसबाट सामाजिक उत्तरदायित्व वहन प्रति नगरपालिका गम्भीर र जिम्मेवार छ भन्ने कुराको विश्वास जाग्नेछ, भन्ने आशा लिईएको छ ।
२०३. हिंसा पिडित महिलाहरुका लागि संचालनमा रहेको अल्पकालीन सेवा केन्द्रलाई (Safe House) थप प्रभावकारी रुपमा संचालन गरिनेछ ।
२०४. जेष्ठ नागरिकहरु बीच अन्तरक्रिया, भलाकुसारी, मनोरञ्जन, ज्ञान, सीप, र अनुभवको पुस्तान्तरण गर्ने थलोको रुपमा प्रयोग गर्ने गरी **जेष्ठ नागरिक दिवा सेवा केन्द्र** स्थापनाको लागि पहल गरिनेछ ।
२०५. सार्वजनिक यातायातलाई महिला तथा अपाङ्गमैत्री बनाउने गरी पहल गरिनेछ ।
२०६. एकल, दलित र विपन्न लगायत महिलाहरुका समस्याको समाधान र सहजिकरण गर्न तथा सचेतना एवं आर्थिक उन्नतिमा टेवा पुऱ्याउन “**महिला जनप्रतिनिधी संग महिला सहकार्य कार्यक्रम**”संचालन गर्न पहल गरिनेछ ।
२०७. घरेलु हिंसा, लैङ्गीक तथा यौनिक हिंसा, छुवाछुत जस्ता सामाजिक कुरीती हटाउन सचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
२०८. जातिय पेशा र संस्कृतिको संरक्षण गर्दै सघन दलित बस्ती भएको क्षेत्रलाई नमुना दलित बस्तीको रुपमा लैजाने नीति लिएकोछु ।
२०९. जेष्ठ नागरिक तथा शसस्त्र द्वन्दका घाईते अपाङ्ग व्यक्तिहरुका लागि धौलागिरी अस्पताल तथा बागलुङ नगर अस्पतालमा आवश्यक संख्यामा शैया आरक्षणको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
२१०. दलित वर्ग उत्थान समिति गठन गरी आयमुलक, रोजगारमुलक, सीपमुलक र चेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

२११. नगर क्षेत्रभित्र निर्माण हुने सार्वजनिक संरचना अपाङ्गमैत्री बनाउन समन्वय र सहजीकरण गरिनेछ ।
२१२. नगर क्षेत्रका विभिन्न वस्तीमा घर, गोठ, खेतवारीमा प्रत्यक्ष असर पुऱ्याउने रुख विरुवा कानुनी प्रकृया पुरा गरी कटानको लागि सम्बन्धित निकायमा पहल गरिनेछ ।
२१३. छाडा कुकुरलाई एकै ठाउमा जम्मा गरी सफा सुगधर सहित राख्ने र कुकुर पाल्ने ग्राहक आएको खण्डमा निश्चीत रकम सहित वेच विखन गर्नको लागि Dog Hostel को कार्यक्रम अगाडि बढाईनेछ । भने घर पालुवा कुकुरलाई दर्ता गर्ने पद्धतिको विकास गरिनेछ ।

राजश्व तथा कर नीति

२१४. नगरपालिकाको विद्यमान राजश्व तथा कर नीति, करका दर र दायराहरु वैज्ञानिक, वस्तुनिष्ठ, प्रगतीशिल र करदातामैत्री बनाउने सम्बन्धमा **विषय विज्ञ** द्वारा अध्ययन गरी प्राप्त प्रतिवेदनलाई कार्यान्वयन गरिनेछ । राजश्वको **दर भन्दा दायरा** बढाई नगर क्षेत्र भित्रका सबै करयोग्य क्षेत्रलाई करको दायरामा ल्याइनेछ ।
२१५. नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका सबै व्यापार, व्यवसायलाई दर्ता गर्ने अभियानलाई तिव्रताका साथ अगाडि बढाईनेछ । व्यवसायीलाई राहत दिनको लागि व्यवसाय करको विद्यमान दरमा दश प्रतिशतले कटौती गर्ने र व्यवसाय कर लगायत सम्पूर्ण करमा आगामी आवको असोज मसान्त सम्म १० प्रतिशत छुट र फोहरमैला शुल्कको हकमा सो अवधिभित्र तिर्ने करदाताको कर रकममा एक महिनाको शुल्क छुट दिने गरी नीति ल्याईनेछ ।
२१६. व्यवसाय कर, घर वहाल कर लगायतका कर संकलन र व्यवसाय दर्ताको लागि **घरदैलो कार्यक्रम** सघन रुपमा संचालन गरिनेछ । व्यवसाय दर्ता र कर संकलनमा नीजि क्षेत्रका संघ संस्थाहरुसंग समन्वय र सहकार्य गरिनेछ । स्थानीय तहको मुख्य आर्थिक आधार मानिएको **आन्तरिक राजश्व** अभिवृद्धिका लागि संभावित क्षेत्रहरुको खोजि एवम् विस्तार गरिनेछ ।
२१७. कर प्रयोजनको लागि बागलुङ नगरपालिका वडा नं. १४ को जग्गाको न्युनतम मुल्याङ्कनमा देखिएको असमानतालाई व्यवहारिक बनाउने गरी पहल गरिनेछ ।
२१८. अन्तमा यस नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा कार्यमा योगदान पुऱ्याउनु हुने नगर उप-प्रमुख, विषयगत समितिका संयोजकहरु, वडा अध्यक्ष तथा कार्यपालिका सदस्यहरु, नगरसभा सदस्यहरुलाई हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछु । त्यसैगरी नीति तथा कार्यक्रमका लागि सुभाब प्रदान गर्नुहुने राजनीतिक दल, बागलुङ नगरपालिकाका निवर्तमान जनप्रनिधिहरु, विषयगत कार्यालयका कार्यालय प्रमुखज्यूहरु, बागलुङ उद्योग वाणिज्य संघ लगायतका संघ संस्थाका प्रमुख एवं

प्रतिनिधीहरु, सहकारी अभियान्ताहरु, गैर सरकारी संघ संस्थाहरुका प्रतिनिधीहरु, नागरिक समाज, पत्रकार, सुचना प्रविधि मार्फत सुभाब प्रदान गर्ने महानुभावहरु लगायत सम्पूर्ण आदरणीय दाजुभाई दिदी बहिनी, आमाबुवाहरु प्रति हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु । नीति तथा कार्यक्रमको मस्यौदा तयारीमा सहयोग गर्नुहुने प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत लगायतका सम्पूर्ण राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरु प्रति धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

जय बागलुङ ।

(बसन्त कुमार श्रेष्ठ)

नगर प्रमुख

२०८०।३।८ गते